

VAHVA VANHEMMUUS EI PÄÄTY EROON

Erovanhempienkuvauksia tuesta

Sanna Erholm
Tampereen yliopisto (Pori)
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö
Sosiaalityön pro gradu -tutkielma
Syyskuu 2018

Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

SANNA ERHOLM: Vahva vanhemmuus ei pääty eroon. Erovanhempien kuvauksia tuesta.

Pro gradu -tutkielma, 63 s., 2 liitettä

Sosiaalityö

Ohjaaja: Irene Roivainen

Syyskuu 2018

Tässä pro gradu -tutkielmassa analysoidaan eron jälkeisiä vanhemmuuskokemuksia. Tutkimustehtävänä on saavuttaa eron kokeneiden vanhempien omakohtaiset näkemykset siitä, millainen on eron jälkeinen toimiva vanhemmuussuhde ja mistä asioista se koostuu. Tutkimustyyppi on laadullinen tutkimus. Aineiston analysointi on toteutettu deduktiivisen sisällönanalyysin mukaisesti. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä aikaisempi tieto ohjaa aineiston analysointia.

Aineistona on kahdeksan eron kokeneen vanhemman kirjoittamaa tarinaa. Aineisto on kerätty Hyvä erovanhemmuus ry:n ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran järjestämässä kirjoituskilpailussa 1.9.2011–15.3.2012. Kirjoituskilpailun aiheena oli vanhemmuus eron jälkeen. Kirjoitelmista viisi oli naisten ja kolme miesten kirjoittamia.

Tutkimustulosten mukaan parisuhteen loppuminen on usein suuri elämän käännekohta joka herättää erilaisia tunnetiloja. Vanhemmuuden jatkaminen tässä tunteiden ristiaallokossa on aina haastavaa ja vaativaa. Vanhemmilta vaaditaan kykyä jättää omat ristiriitansa toisaalle ja laittaa lapsen etu edelle, silloinkin kun omat voimavarat ovat koetuksella. Vaikka parisuhde päättyy, vanhemmuus ei pääty. Se, miten eron jälkeisestä vanhemmuudesta saadaan rakennettua mahdollisimman toimiva ja kuormittamaton ketään osapuolta kohtaan, riippuu monista asioista, kuten sosiaalisista ja taloudellisista käytännöistä ja toimintamalleista. Toimiva vanhemmuus eron jälkeen perustuu ennen kaikkea toimivaan kommunikointiin ja vuorovaikutukseen vanhempien kesken sekä luottamukseen heidän välillään.

Tutkimus lujittaa näkemystä siitä, että edistämällä vanhempien välistä yhteistyötä, tuetaan lapsen hyvinvointia. Eron jälkeinen vanhemmuus muotoutuu jokaisessa perheessä omalla yksilöllisellä tavallaan, ja sen tueksi tarvitaan palvelujärjestelmän, perhepolitiikan ja lainsäädännön kehittämistä asiakaslähtöisemmäksi.

Avainsanat: vanhemmuus, eron jälkeinen vanhemmuus, ero, vanhemmuussuhde eron jälkeen

University of Tampere
Faculty of Social Sciences
ERHOLM SANNA: Strong parenthood does not end with separation.
Descriptions of support by separated parents.
Master's thesis 63 pages, 2 appendices
Social work
Supervisors: Irene Roivainen
September 2018

In my Master's thesis, I analyse parenting experiences after the parents' separation. The research assignment is to establish the personal views of parents who have gone through separation on what functional parenting relationship is like after a separation and what are its components. The research type applied is qualitative research. Analyses of the materials have been implemented in accordance with deductive content analysis. In theory-centred content analysis, previous knowledge guides the analysis of the material.

The material consists of stories written by eight parents who have gone through separation. The material has been collected during a writing competition organised by Hyvä erovanhemmuus association and Finnish Literature Society between 1 September 2011 and 15 March 2012. The theme of the writing competition was good parenthood after a separation. Five of the stories were written by women and three by men.

According to the research results, the end of a relationship is often a significant turning point in life, which brings up many different emotions. Continuing parenthood during this emotional upheaval is always challenging and demanding. The parents have to be able to ignore the conflicts between them and prioritise the child's best interest even when the parents' own resources are low. Even if the relationship ends, parenthood does not. How to build as functional and burden-free parenthood as possible for all parties after a separation depends on many factors, such as social and financial practices and operational models. Functional parenthood after a separation is based on, first and foremost, good communication and interactions between the parents and their trust in each other.

The research reinforces the view that a child's well-being can be supported by promoting cooperation between the parents. Parenthood after a separation forms differently in each family and, in order to support this, the service system, family policy and legislation need to be developed as more customer-oriented.

Key words: parenthood, parenthood after separation, separation, parenting relationship after separation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	PERHE, PARISUHDE JA VANHEMMUUS MURROKSESSA	9
2.1	Perhe yhteiskunnallisen käsitteenä	9
2.2	Parisuhde perustana vanhemmuudelle	10
2.3	Yhteinen vanhemmuus	12
3	ERON VAIKUTUKSET VANHEMMUUTEEN	18
3.1	Eron jälkeinen vanhemmuus sosiaalityön tutkimuksessa	18
3.2	Kun ero koskettaa – eron vaiheet	18
3.3	Vanhemmuus eron jälkeen	21
3.4	Kohti yhteistyövanhemmuutta	26
3.5	Vanhemmuus – Elämän mittainen päätös	29
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	32
4.1	Tutkimustehtävän täsmennys	32
4.2	Aineisto	32
4.3	Tutkimuksen tavoite	34
4.4	Kvalitatiivinen analyysimenetelmä	35
4.5	Teoreettisen sisällönanalyysin toteutus	37
5	TUTKIMUSTULOKSET	39
5.1	Miten vanhemmuus eron jälkeen esittyy aineistossa?	39
5.2	Sosiaalisen vanhemmuuden toteutuminen eron jälkeen	40
5.3	Psykologinen vanhemmuus	44
5.2	Taloudellinen vanhemmuus eron jälkeen	47
5.3	Vanhemmuus eron jälkeen	48
6	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	50
6.1	Yhteenveto	50
6.2	Tulosten reflektointi	52
6.3	Tutkimusprosessin reflektio	53
6.4	Tutkimuksen käyttö ja rajoitukset sosiaalialan työkentällä	55
	LÄHTEET	57
	LIITTEET	5
	Liite 1	
	Liite 2	

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1. Tutkielman ala- ja yläluokat sisällönanalyysin pohjalta	23
Taulukko 2. Esimerkki pelkistämisestä	38

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Teorialähtöisen sisällönanalyysin eteneminen	38
---	----

KAAVIOLUETTELO

Kaavio 1. Analyysiprosessi sosiaalinen vanhemmuus	40
Kaavio 2. Analyysiprosessi psykologinen vanhemmuus	44
Kaavio 3. Analyysiprosessi taloudellinen vanhemmuus	47

LIITELUETTELO

Liite 1. Erovanhemmuuskirjoitukset 2011–2012
Liite 2. Avioliitot ja avioerot 1965–2016

1 JOHDANTO

Vanhemmuus eron jälkeen on tällä hetkellä yhteiskunnan polttavimpia aiheita, ja erojen yleistyessä olemme uusien perhemallien edessä. Elämme aikaa, jolloin parisuhteiden eroista on tullut enemmän sääntö kuin poikkeus. Tämä aiheuttaa myös välttämättömiä muutoksen tarpeita yhteiskunnan rakenteisiin.

Sanotaan, että ”parisuhde on taistelemista eroa vastaan”. Aina nämä taistelutkaan eivät riitä, ja parisuhde ajautuu eroon. Parisuhteen loppuminen on aina jonkinlainen henkilökohtainen kriisi ja yhteiskunnallisestikin huomioitava ilmiö.

Työssäni lastensuojelun sosiaalityöntekijänä kohtaan päivittäin avioeron katkeroittamia vanhempia, joiden muu elämä ja erityisesti vanhemmuus ovat kärsineet eron tuomien ristiriitojen vuoksi. Jäädään helposti ns. kieriskelemään avioeron herättämiin tunnetiloihin ja unohdetaan kaikki muu ympärillä. Vanhemmuus jää aikuisten keskinäisten ongelmien alle. Olen joutunut huomaamaan, että joillakin vanhemmilla ero tarkoittaa myös eroa vanhemmuudesta. Tällöin vanhempi ei pysty erottamaan lapsen tarpeita omista tarpeistaan. Huoltajusriidoissa tämä ilmenee selkeästi siten, että vanhemmat haluavat käyttää omaa valtaansa, jolloin lasten tarpeet jäävät huomioimatta. (Hellsten 2005, 165.) Itselleni on herännyt halu ymmärtää, miten vanhemmat kokevat vanhemmuuden eron jälkeen. Millainen ja mistä asioista hyvä vanhemmuussuhde koostuu silloin, kun se ei enää perustukaan parisuhteen vanhemmuuteen?

Tutkimuksessani pyrin tuomaan esille vanhempien näkökulmasta niitä asioita, jotka edesauttavat luomaan vahvaa vanhemmuussuhdetta eron jälkeen. Vanhempien näkemykset eron jälkeisestä vanhemmuudesta ovat myös erittäin tärkeässä asemassa, kun sosiaalipalveluita pyritään kehittämään ja jäsentämään tuen tarvetta.

Eroprosessit kiinnostavat myös kansalaisia, mikä näkyy tällä hetkellä voimakkaasti mediassa. Koska erot ovat nykyään yleisiä, niitä kohdataan myös lähipiirissä. Myös omassa lähipiirissäni on tapahtunut eroja.

Avioeroja on tutkittu paljon, mutta laadullisia tutkimuksia eron vaikutuksista vanhemmuussuhteeseen on tehty yllättävän vähän. Lähestyn pro gradu -tutkielmassani yksilöiden tuntemuskokemuksia eron jälkeisestä vanhemmuussuhteesta. Tutkielman tehtävänä on tuoda esille tutkittavien subjektiivinen näkemys siitä, millainen ja mistä asioista eron jälkeinen hyvä vanhemmuussuhde rakentuu. Mitä asioita silloin tulee huomioida, että vanhemmuussuhde toimii, vaikka parisuhde loppuu. En erottele tutkimuksessani sukupuolta tai avo- ja avioeroja, sillä se vaikuttaisi aineiston anonyymisuojaan. Kyseisellä erottelulla ei olisi myöskään vaikutusta tutkimustuloksiin, sillä kyse on vanhemmuudesta, joka koskettaa kaikkia vanhempia suhteen statuksesta huolimatta.

Tutkimusaineisto koostuu Hyvä erovanhemmuus ry:n ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran vuosina 2011–2012 järjestetyn kirjoituskilpailun kirjoituksista, joissa käsitellään eron jälkeistä vanhemmuutta. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston (FSD) elektroninen aineisto ”FSD2739 Erovanhemmuuskirjoitukset 2011–2012”. (Liite 1.) Tutkimus on kvalitatiivinen, jonka metodina toimii deduktiivinen sisällönanalyysi.

Rajaan tutkimukseni koskemaan eron jälkeistä aikaa. Tämän rajauksen kautta pyrin tuomaan esille kiinnostukseni eron jälkeistä vanhemmuutta ja niitä asioita kohtaan, joiden kautta vanhemmat pystyvät rakentamaan vahvaa vanhemmuutta eron jälkeen.

Vanhemmuuteen liittyy aina olennaisesti lapsi. Vanhemmuudella tarkoitetaan asemaa toisen ihmisen isänä tai äitinä. Eron jälkeiseen vanhemmuuteen kuuluu lasten asioiden ratkaiseminen, kuten asumisesta ja huoltajuudesta sopiminen. (Hakovirta & Rantalaiho 2009, 38 – 39.) Vanhemmuutta tutkiessa on tärkeä pohtia ja tuoda esille myös lapsen kantaa ja oikeuksia vanhemmuuteen ja molempiin vanhempiinsa.

Lapsen näkökulman esiin tuominen on tärkeää, sillä lapsen edun ja näkemyksen kautta on vanhempienkin pystyttävä rakentamaan eron jälkeistä vanhemmuuttaan. Myös lapsen edun tulee olla keskiössä, kun työskennellään eronneiden perheiden parissa. Tapaamis- ja huoltosopimusten tulee perustua lapsen etuun eikä vanhempien, joten on erittäin tärkeää, että eron jälkeistä vanhemmuutta pyritään ajattelemaan ja tuomaan esiin lapsen etu huomioiden.

Tutkielman kautta nousi esiin merkityksellisesti se, miten paljon vanhempien omalla halulla on merkitystä siihen, miten vanhemmuus eron jälkeen toimii. Vanhempien kyky jättää omat ristiriidat taka-alalle ja toimia vanhemmuudessa tasavertaisena kumppanina eron jälkeen mahdollistaa lapselle paremmat olosuhteet erosta selviytymiseen. Eron jälkeiseen vanhemmuuteen vaikuttaa paljon se, millaisessa ympäristössä ja missä sosiaalisessa kontekstissa sitä toteutetaan. Eron jälkeen toisella vanhemmalla on suuri merkitys siinä, millaiseksi vanhemmuus eron jälkeen muotoutuu. Toimiva vanhemmuus eron jälkeen on aina kahden kauppa.

Tutkielma rakentuu teoriaosuudesta, jossa käsitellään perhettä ilmiönä ja käsitteenä eri näkökulmista ja miten parisuhteen vanhemmuus muokkautuu eron jälkeen jaetuksi vanhemmuudeksi. Perhe perustuu yleisesti parisuhteeseen, joten teoriaosuudessa käsitellään parisuhteen pohjalta perheen rakentumista. Erotilannetta käsiteltäessä tarkeastellaan, mitä vaikutuksia erolla on vanhemmuuteen ja sitä kautta perheenjäseniin. Teoriaosuuden lopuksi käsitellään hyvän vanhemmuuden käsitettä. Tutkimuksen toteutus -luvussa kerrotaan tutkielman metodologisista valinnoista ja esitellään tutkimusprosessin eteneminen vaihe vaiheelta. Luvussa 6 esitellään tutkimuksen tulokset, ja tutkimuksen lopussa ovat yhteenveto ja johtopäätökset.

2 PERHE, PARISUHDE JA VANHEMMUUS MURROKSESSA

2.1 Perhe yhteiskunnallisen käsitteenä

Perhe käsitteenä on erittäin laaja-alainen ja monimutkainen nyky-yhteiskunnassamme.

Tilastokeskus (2018) määrittelee perheen seuraavasti: ”Perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia. Lapsiperheitä ovat perheet, joissa kotona asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi.”

Tilastokeskuksen teoreettisen määityksen lisäksi perhettä yhdistää myös yksi yhteinen asia, parisuhde. Parisuhde vaikuttaa perheeseen aina jollakin tavalla ja ainakin sen kohtaloon. (Jallinoja 2000, 19.) Vuonna 1993 tehdyssä Euroopan kansalaisille suunnatussa tutkimuksessa perheen perusyksikkö oli pariskunta. Patrick F. Fagan ja Aaron Churchill (2011) ovat tuoneet esille tutkimuksessaan perheen merkityksen yhteiskunnan rakennusosastona, jonka perustana on parisuhde. Perhe elää jatkuvan muutoksen kourissa, mutta vahvalla perustalla sille luodaan kykyä muokkautua muutosten mukana.

Yhteiskuntamme keskittyy tällä hetkellä vahvasti yksilöllisyyteen ja omiin tavoitteisiin tähtäävään elämään. Kulttuurimme korostaa yksilöitymistä alkaen siitä, että moni asuu pitkiä ajanjaksoja elämästään yksin. Yhteiskuntamme korostaa tasa-arvoa niin naisten ja miesten kuin eri sukupolvien välillä. (Haapasaari & Korhonen 2013, 6.)

Avoliitosta on tullut hyväksytty avioliiton vaihtoehto. Moni lapsi syntyy nykyään avoliitossa oleville vanhemmille. Avoparien ja näiden lasten muodostamien perheiden määrä onkin jatkuvasti kasvussa. Länsimaisissa yhteiskunnissa romantiikka, rakkaus ja seksuaalinen viehätys motivoivat nykyään ihmisiä avioon, minkä vuoksi parisuhteet kestävätkin vain niin kauan kuin ne koetaan tyydyttäväiksi. (Gittins 1993, 2.) Äitiyttä ei korosteta naiseuden tarkoituksena ja kutsumuksena. Ihmisten ei enää tarvitse valita niin sanottua valmiiksi annettua yhteiskuntaluokan identiteettiä, vaan ihminen pystyy valitsemaan itselleen parhaiten sopivan elämäntyylin. (Beck – Gernsheim 2002, 92 – 106.)

Perhe rakentuu yleensä parisuhteen kylkiäisenä. Myös perheessä tapahtuvat muutokset tapahtuvat yleensä silloin, kun parisuhteelle tapahtuu jotain.

Tutkimuskysymykseni perustuu käsitykseen siitä, miten parisuhdevanhemmuus eroaa eron jälkeisestä vanhemmuudesta. Jotta voin lähestyä erovanhemmuutta, on myös pohdittava parisuhteen merkitystä vanhemmuuteen. Näin ollen on olennaista tarkastella myös parisuhdetta, jotta voi ymmärtää nykyajan perhettä. (Jallinoja 2000, 68–69.) Nykyään on tärkeää huomioida myös muuttuvan yhteiskuntamme mahdollisuudet perustaa ja luoda erilaisia parisuhteita tai perheitä. Lisääntymismenetelmien kehitys, homo- ja lesboparien mahdollisuus virallistaa parisuhteensa sekä maahanmuuttajien erilaiset perhekulttuurit muokkaavat käsityksiä parisuhteesta ja perheestä. (Forsberg & Nätkin 2003, 8–9.) Tässä tutkimuksessa perhe-käsite on rajattu aineiston vuoksi vain käsittelemään perheitä, joissa perustan luovat nainen ja mies.

2.2 Parisuhde perustana vanhemmuudelle

Parisuhde alkaa monesti romanssilla, joka pitää sisällään rakkauden aineksia. Rakastuminen taas ratkaisee puolison valinnan, ja tässä rakastumisen vaiheessa pariskunnan ei tarvitse ponnistella parisuhteensa hyväksi, sillä romanttinen rakkaus ja rakastuminen kantavat näiden asioiden yli. Avioliitto ei ole enää sosiaalinen normi tai edellytys lasten hankinnalle, sillä elämän yksilöitymisen myötä avoliitot ovat tulleet avioliiton rinnalle. Vaikka avioliiton rinnalle on tullut vaihtoehtoisia elämisen ja parisuhteen muotoja, on se edelleen suosittu valinta parien kesken siitäkin huolimatta, että moni avioliitto päättyy eroon. (Miettinen & Rotkirch 2008, 3.)

Mitä tapahtuu, kun rakastumisen tunne alkaa sammua ja kahden aikuisen ihmisen suhteeseen tunkeutuu monenlaisia muita osapuolia. Muutos muuttaa kahden toisiinsa palavasti rakastuneen itseriittoisen pienoismaailman täysin toisenlaiseksi. (Jallinoja 2000, 68–86.) Ulkopuolelta tuleva asia voi olla mikä tahansa, joka johdattaa rakastavaisten huomion johonkin muualle: työ, alkoholi, rakastaja, köyhyys, lapsi, arkiaskareet tai sairaus jne. Tällöin pariskunta joutuu suuntaamaan huomionsa muualle toisistaan, ja käännekohta erkaannuttaa heidät hetkeksi toisistaan. Tällaisissa elämän käännekohdissa astuu kuvaan arki. Intohimoinen rakkaussuhde loppuu joskus, ja sen tilalle tulee arki, joka niin sanotusti järkevöittää romanssin.

Aluksi rakastunut pariskunta voi ajatella riittävänsä toinen toisilleen, mutta jossain vaiheessa osalle tulee halu perustaa perhe ja he haluavat lapsia. Lapsi on konkreettisesti se ”kolmas” osa tätä suhdetta. Lapsi tuo mukanaan väistämättömiä muutoksia, ja yleensä muutosten mukana tulee ristiriitoja. Kontulan (2013) mukaan pikkulapsivaihe on erityisen rankkaa aikaa parisuhteelle. Useasti se on kaikista rankin testi parisuhteelle. Silloin joutuu väistämättä luopumaan omista tarpeistaan, mikä voi vaikuttaa voimakkaasti parisuhteen osapuoliin.

Ristiriitoja parisuhteeseen voivat laukaista monet muutkin tekijät kuin lapsen saaminen, ja ruuhkavuodet ja liiallinen elämän suorittaminen voivat ajaa pariskunnan tyhjyyteen. Henkinen yhteys katkeaa, mikä voi aiheuttaa parisuhteen kantavien voimien hiipumisen. Läheisyys ja avoimuus loppuvat. (Kontula 2013.) Johtuivat pariskunnan ristiriidat sitten mistä tahansa, vaatii niiden selittäminen pariskunnilta lujaa tahtoa ja yhteenkuuluvuutta. Aina lujakaan tahto ei riitä estämään vanhempien välistä eroa. (Jallinoja 2000, 86–151.)

Erot ja niiden määrän lisääntyminen huolestuttavat ihmisiä. Parisuhde on haastava kokonaisuus, ja sen toimivuuden eteen on tehtävä töitä. Siitä huolimatta ero voi olla joskus väistämätön. Eron jälkeen olemme uuden perhekäsityksen edessä. (Maksimainen 2010, 9.)

Eroprosessi juridisesta näkökulmasta

Eropäätöksen syntyessä pariskunnan tulee laittaa vireille erohakemus joko yhdessä tai erikseen. Erohakemus toimitetaan käräjäoikeuteen. Tämän jälkeen alkaa puolen vuoden harkinta-aika. Jos harkinta-ajan jälkeen molemmat tai vain toinen haluaa edelleen erota, siirrytään seuraavaan vaiheeseen. Jos harkinta-ajan aikana pariskunta päättääkin jatkaa yhdessä, siitä ei tarvitse ilmoittaa tuomioistuimelle, vaan hakemus raukeaa itsestään. Kun harkinta-ajan päätyttyä alkaa avioeron toinen vaihe, tällöin kummallakin puolisoilla on mahdollisuus vaatia tuomioistuinta tuomitsemaan heidät avioeroon. (Tuomala 2014.)

Avioeroprosessiin kuuluu myös sopimus lasten huollosta, asumisesta ja elatuksesta sekä omaisuuden jaosta. Lapsen asioista vanhemmat voivat sopia oman kuntansa lastenvalvojan luona, tai he voivat riitatilanteissa pyytää tuomioistuimelta määräystä kyseisistä asioista. Omaisuusasioissa puoliset voivat sopia keskenään omaisuutensa jakamisesta, jos puolisoilla ei ole avioehtoa. Jos sopiminen ei onnistu tulehtuneiden ja

riitaisten välien vuoksi, voivat puoliset hakea avioerohakemuksen yhteydessä tuomioistuimelta pesänjakajan määräämistä toimittamaan puolisojen omaisuuden jakamisen eli osituksen. (Tuomala 2014.)

2.3 Yhteinen vanhemmuus

Vanhemmuus nähdään ja koetaan ainutlaatuisena ja merkityksellisenä ihmissuhteena, joka muodostuu eri sukupolvea olevien ihmisten välille.

Vanhemmuuden katsotaan alkavan ensimmäisen lapsen syntymästä tai lapsen muunlaisesta pysyvästä tulemisesta aikuisten elämään, esimerkiksi adoptio. Tätä ennen isät ja äidit ovat olleet yksilöitä sekä itse joidenkin vanhempien lapsia, perheenjäseniä ja suvunjäseniä. (Huttunen 1997, 49–51.) Lapsen syntyessä muuttuu isän ja äidin status yksilöstä vanhemmaksi.

Vanhemmiksi ei synnytä vaan kasvetaan. Kasvaminen tapahtuu ja kehittyy koko vanhemmuuden ajan, ja vanhemmuudella on oma elämäkaarensa. Vanhemmuus muokkautuu oman elämänhistoriamme, juuriamme kautta, ja siihen vaikuttavat omat tiedostamattomat ja tiedostetut kokemuksemme vanhemmuudesta. Vanhemmaksi siirtyminen ja kasvaminen ovat ihmiselämän vaativimpia kehitystehtäviä. Tämä kehitysvaihe voi olla myös kriisi, jonka läpikäyminen kasvattaa vastuullisuuteen ja toisesta ihmisestä huolehtimiseen. (Huttunen 1997, 49–51.) Vanhemmuus nähdään kokonaisvaltaisena elämänmuutoksena, jonka jälkeen maailma muuttuu. Se ei enää keskity yksilöllisyyteen, vaan lapsesta tulee vanhempiensa elämän ydin ja merkitys. (Värri 2000, 109.)

Vanhemmuus voidaan jaotella biologiseen, sosiaaliseen ja psykologiseen osatekijään Gerriksen (1994, 148–149) mukaan. Kuitenkaan vanhemmuuden jaottelu ei ole näin yksiselitteistä, vaan kyseiset osatekijät sulautuvat toinen toisiinsa yleensä.

Biologinen vanhemmuus syntyy, kun vanhempi on synnyttänyt tai siittänyt lapsen, näin ollen biologinen vanhemmuus määrää lapsen geneettisen identiteetin. Valkonen (1995) toteaa sosiaalisella vanhemmuudella tarkoitettavan lapsen kasvattajaa. Sosiaalinen identiteetti eli yhteiskuntaan liittyvät oikeudet ja piirteet rakentuvat tätä kautta. Sosiaalisen vanhemmuuden kautta lapsi saa nimen, kansallisen identiteetin ja kansalaisuuden. Psykologisessa vanhemmuudessa taas on kyse syvästä tunnesiteestä,

johon kuuluvat molemminpuolinen kiintymys ja lapsen samaistuminen vanhempiinsa. (Valkonen 1995, 2–3, 5–14.) Psykologinen vanhemmuus muodostuu niistä vanhempien tavoista ja piirteistä, joilla he vahvistavat lapsen psykologista identiteettiä (Gerris 1994, 148–149).

Vanhemmuutta ei voida määrittää pelkästään geneettisesti, vaan sitä toteuttavan tulee luoda vanhemmuudelle oma merkityksensä. Vanhemmuutta rakennetaan monitasoisissa vuorovaikutussuhteissa, jotka muokkautuvat ajan ja paikan mukaan. Vanhemmuus tuleeikin ymmärtää ja nähdä jatkuvana prosessina, jota ohjaavat biologisten ja psykologisten näkökulmien ohella kulttuuriset ja yhteiskunnalliset rakenteet ja realiteetit. (Alasuutari 2003, 14.)

Vanhemmuuden toteutuminen on vahvasti sidoksissa kulttuuriimme ja yhteiskuntaamme, ja jokaisessa kulttuurissa on omat käsityksensä ja odotuksensa vanhemmuudesta, kasvatuksesta ja perheestä. Vanhemman tuleeikin itse pohtia ja ratkaista, miten hän näkee itsensä vanhempana suhteessa kulttuuriin ja yhteiskuntaan ja millaisena hän haluaa vanhemmuuttaan toteuttaa ja minkälaisena hän kokee oman vanhemmuutensa. Vanhemmuus muokkautuu elämän varrella, ja se on sidonnainen siihen, missä hetkessä sitä toteutetaan. Lapsen kehitysvaiheet ja muu kasvu vaikuttavat vanhemmuuteen. Vanhemmuus on elämänmittainen vuorovaikutuksellinen suhde, joka rakentuu suhteessa lapseen ja ympäristöön. Tähän suhteeseen vaikuttavat perinnöksi saadut eväät lapsuuden perheestä ja kasvuympäristöstä. (Alasuutari 2003, 14.)

Hyvä vanhemmuus

Lapsen katsotaan tarvitsevan hyvään kasvuun ennakoitavan ympäristön sekä vähintään ainakin yhden hyvän kiintymyssuhteen. Lapsi tarvitsee ympärilleen aikuisia, joiden lähellä hän uskaltaa näyttää negatiivisiakin tunteita ilman, että niiden ilmaisemisesta rangaistaan. Ennen vanhaan suomalaiseen kasvatuskulttuuriin kuului olennaisesti ajatus, että negatiivisten tunteiden osoittaminen ja kiukku olivat huonoa käytöstä, johon kehoitettiin olemaan reagoimatta mitenkään. Nykyään kuitenkin katsotaan lapsen kasvun ja kehityksen kannalta tärkeäksi se, että hänellä on sellainen kasvuympäristö, jossa hän saa turvallisesti harjoitella tunteiden säätelyään ja näiden tunnistamista. Lapsi tarvitsee

tukea itsehallintaan sekä tarpeidensa ilmaisemiseen ja niiden tyydyttämiseen. (Valkonen 2006, 55–100.)

Vanhemmuutta on tutkittu monialaisesti eri tieteenaloilla, kuten psykologiassa, kasvatustieteissä, sosiologiassa ja sosiaalityössä. Tutkimuksissa on lähinnä lähestytty vanhemmuutta lapsen ja vanhemman tunnesuhteen ja toiminnan kautta. Varhaisimpia tutkimuksia löytyy vanhemmuudesta jo 1950-luvulta lähtien. (Sihvonen 2016.)

Vanhemmuuden tutkimisessa merkittäväksi suuntaukseksi on muodostunut Bowlbyn kiintymyssuhdeteoria. Bowlbyn 1960–1970-luvuilla kehittämä kiintymyssuhdeteoria kuvaa lähinnä lapsen ja vanhemman keskinäisen suhteen merkitystä ja muodostumista. (Bowlby 1975, 1981, 1984.)

Bowlbyn (1975, 1981, 1984) teorian mukaan ihmislapsen varhaista kehitystä ohjaavat turvallisuuden tunne sekä yritys olla uhkatilanteissa lähellä huolehtivaa aikuista. Bowlbyn (1975, 1981, 1984) mukaan lapsen keskeisen pelon lähde on eroon joutumisen huoli. Vaikkakin toisaalta Bowlby (1975, 1981, 1984) painottaakin vahvasti äidin roolia lapsen elämässä, ei hän selkeästi kannata kumpaakaan psykologisen vanhemmuuden koulukuntaa. Bowlbyn (1975, 1981, 1984) suhdeteorian mukaan kiintymyssuhteen muodostuminen vaatii aktiivisuutta kaikilta osapuolilta.

Ainsworth (1978) ja Bowlby (1975) ovat jaotelleet kiintymyssuhteen kolmeen kiintymyssuhdekategoriaan, joista yksi luokitellaan turvalliseksi ja kaksi turvattomiksi. Turvallisesti kiintynyt lapsi on kehittynyt johdonmukaisen ja vuorovaikutuksellisen kasvatuksen ympäröimänä. Tunteiden esille tuominen on johtanut vanhemman empatiakykyiseen lähestymiseen ja edennyt sitä kautta helpotukseen. Turvallisesti kiintynyt lapsi osaa toimia ihmissuhteissaan niin järkeä kuin tunnetta käyttäen. Tällaiset lapset ovat sympaattisia ja usein ystäväpiirissään pidettyjä. Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsen ja hoitajan välille on kehittynyt vahva tunneside, joka on aitoa kiintymystä. (Ainsworth, Blehar, Waters & Wall 1978, 310–322; Ainsworth & Bowlby 1991.) Ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa huolenpidon ja hoivan saatavuus on lapsen kannalta epäjohdonmukaista. Ristiriitaisen kiintymyssuhteen taustalla on yleisesti kokemus huoltajasta, joka on toiminnoissaan harkitsematon ja epävakaa. Lapsi tuntee elävänsä maailmassa, joka on täynnä uhkia, joita vastaan hänellä ei ole selviytymiskeinoja. Lapsi kokee, että parhain tapa huoltajan huomion saamiseksi on kiihkeä tunteiden ilmaisu, joka voi olla huomionhakuista kiusantekoa, raivokohtaus tai

jatkuvaa vetoamista. (Ainsworth, Blehar, Waters & Wall 1978, 310–322; Ainsworth & Bowlby 1991.) Joskus ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa kasvaneen lapsen ja aikuisen välille voi syntyä vihamielinen riippuvuussuhde.

Välttelevässä kiintymyssuhteessa lapsen fysiologiset tarpeet tulevat ehkä hoidetuiksi, mutta hoitaja ei vastaa lapsen kiintymyksen tunteisiin. Välttelevän kiintymystyylin kasvaneet lapset uskovat turvaa hakiessaan tulevansa automaattisesti torjutuiksi, ja siksi he kieltävät helposti kiintymyksen tarpeensa. He pyrkivät olemaan itsellisiä tunnetasolla, jonka kautta he pyrkivät ylläpitämään positiivista kuvaa itsestään, kieltämällä hylätyksi tulemisen pelon. (Ainsworth, Blehar, Waters & Wall 1978, 310–322; Ainsworth & Bowlby 1991.)

Yksi hyvään vanhemmuuteen ja turvalliseen kiintymyssuhteeseen liittyvä asia on auktoriteetti. Tähän kuuluu se, että vanhempi laittaa rajat. Sanotaankin, että rajat ovat rakkautta. Lapsi tuntee olonsa turvalliseksi, kun hänellä on elämässään tietyt struktuurit, joiden mukaan hänen tulee toimia ja olla. Puolimatka (1999, 225) toteaa, että auktoriteetti vapauttaa. Lapselle tulee tunne, että hänen ei tarvitse hallita ja tietää kaikkea, vaan hän saa luottaa siihen, että aikuinen huolehtii hänen turvallisuudestaan ja hänestä. Tämä nähdään perustavana osana turvallista kiintymyssuhdetta.

Professori Airi Hautamäki (2011) tuo esille, että nykyään vanhemmilla on aito tahto kohti hellää mutta samalla vahvaa kasvatusta. Tällaisessa kasvatuksessa lapsi saa tuntea olevansa aikuisen turvassa ja hänen omilla mielipiteillään on väliä, vaikka pettymyksiäkin kohdataan.

Nykyisin keskustellaan paljon kaverivanhemmuudesta. Tällaisessa vanhemmuudessa aikuisen ja lapsen välinen suhde on enemmän kaveri- kuin kasvatussuhde. Vanhemmilla voi olla haasteita rajojen asettamisessa, koetaan että lapselle on vaikeaa tuottaa pettymyksiä ja lapsen pettymyksen tuomaa kiukkua on raskasta vastaanottaa. Vanhemmasta voi tuntua, että ollakseen hellä ja hyvä vanhempi hän ei voi olla samalla auktoriteetti. Hautamäki (2011) toteaaakin: ”Lapsi tarvitsee vahvempansa, aikuisen, johon luottaa ja jota arvostaa. Vanhempi on elämässä asiantuntija, koska on elänyt pidempään ja hänellä on myös vastuu lapsesta.”

Turvallinen vanhempi nähdään lempeänä ja turvallisena huolehtijana, mihin kuuluu myös toimiminen auktoriteettina. Hänen tulee luoda lapselle turvallinen strukturoitu arki päivärytmeineen ja sääntöineen. Elämän vastoinkäymiset ja hankalatkin asiat pitää voida kokea yhdessä vanhemman kanssa. Lapsi tarvitsee kasvaakseen empatiakykyiseksi aikuiseksi kokemuksen, että vaikeistakin asioista selvittää yhdessä. (Emt.)

Monet tutkimukset puoltavat, että ne lapset, joita on kasvatettu sekä rakkaudella ja rajoilla, kehittyvät vahvoiksi. He ovat sosiaalisesti avoimempia ja rohkeampia sekä näin ollen useasti suosittuja kaveripiirissä, he osaavat ratkoa konfliktitilanteita ja neuvotella. (Emt.)

Hyvää vanhemmuutta voidaan ajatella monen eri roolin kautta. Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän kehittämistyön tuloksena syntyi vanhemmuuden roolikartta (1999), jossa vanhemmuus jaoteltiin viiteen perusröoliin: huoltaja, rakkauden antaja, rajojen asettaja, ihmissuhdeosaaja ja elämän opettaja. Viisi pääroolia on jaettu useampaan alaröoliin, ja ne muokkautuvat sen mukaan, missä kehitysvaiheessa lapsi on. Lapsi tarvitsee eri ikävaiheissa erilaista vanhemmuutta. Vanhemmuus vaatii jatkuvaa herkkyyttä ymmärtää lapsen kehitysvaiheita ja tarpeita.

Tulee muistaa, ettei ole yhtä ainoa oikeaa tapaa toimia vanhempana. Vanhemmat muokkaavat oman vanhemmuutensa ja rakentavat siitä heille sopivan ja omannäköisen tehtävän. Kuitenkin tietyt velvoitteet sisältyvät aina vanhemmuuteen. Vanhemmuuteen sisältyy aina vastuu. Vauvana vastuu on konkreettisempaa kuin lapsen kasvaessa, mutta vanhemman vastuu kulkee mukana aina. (Sihvola 2006, 103.)

Vanhemman tehtävänä on hoitaa ja huolehtia, edistää lapsen terveyttä ja henkistä hyvinvointia (Sihvola 2006, 103). Lapsen kasvaessa avun ja hoivan tarve muuttuu ja vanhempien toiminta keskittyy enemmän lapsen kehityksen ja toiminnan tarpeisiin. Rakentamalla lapselle henkisiä ja fyysisiä valmiuksia sisältävän, turvallisen ja rakkaudellisen kasvu ympäristön turvaavat vanhemmat lapselleen parhaimmat lähtökohdat kasvaa tasapainoiseksi aikuiseksi. (Värri 2000, 107.)

Kaiken tärkeintä vanhemmuudessa on lapsen ja vanhemman välille rakentuva luottamus. Turvallisuuden tunteen luomista pidetään vanhemmuuden tärkeimpänä ja perustavanlaatuisimpana tehtävänä. Lapsen tulee voida luottaa siihen, että hän saa tarvitsemaansa hoitoa ja huolenpitoa sekä läsnäoloa silloin, kun sitä tarvitsee.

Turvallisuuden tunne ja luottamus ovat lapsen mielenterveyden kannalta tärkeä asia. Vuorovaikutuksellisen kiintymyssuhteen luominen on perustarve, ja ihminen tarvitsee kiintymystä läpi elämän. Lapsuuden kokemuksilla on iso merkitys lapsen maailmankuvan rakentumisessa ja sitä kautta myöhempien kokemusten läpikäymisessä ja tulkitsemisessa. Vaikkakaan varhaiset elämäkokemukset eivät yksioikaisesti määritä meidän tulevaisuutta, antavat tietynlaiset kokemukset perustan hyvälle elämälle. (Tamminen 2005, 74–76.)

Vanhemmuus on pitkä ja vaativa matka, jossa ei yksinkertaisesti vain tuoda uutta ihmiselämää maailmaan, vaan kuljetaan heidän matka aikuisuuteen. Vanhemmuus vaatii runsaasti energiaa, vaivaa, päättäväisyyttä, rohkeutta ja kärsivällisyyttä. (Tamminen 2005, 74–76.)

3 ERON VAIKUTUKSET VANHEMMUUTEEN

3.1 Eron jälkeinen vanhemmuus sosiaalityön tutkimuksessa

Tässä osiossa pyrin taustoittamaan yleisesti aikaisempiin tutkimuksiin viitaten eroa prosessina sekä vanhemmuutta sen jälkeen. Tämä auttaa ymmärtämään eroa kokonaisuutena ja sitä, mitä eron jälkeisessä vanhemmuudessa tulee huomioida. Samalla otan esille tutkimukseni keskeisiä käsitteitä.

Sosiaalityön tutkimustraditiossa eron jälkeistä vanhemmuutta on lähestytty kahdella tavalla, joko vanhempien tai lasten näkökulmasta. On tutkimuksia, joissa tutkimuksen kohteena ovat aikuisten käsitykset eron vaikutuksista lapseen ja vanhemmuuteen, sekä tutkimuksia, joissa tutkimuksen kohteena ovat lasten käsitykset ja kokemukset vanhempien eron vaikutuksista. Oma tutkimukseni pohjautuu ensin mainittuun ja tarkemmin ottaen vanhempien käsitykseen eron vaikutuksista vanhemmuuteen. Tämän vuoksi olen pyrkinyt pitämään pääpainon tutkimuksissa, jossa on esitelty vanhempien näkökulmasta eron merkitystä ja vaikutusta vanhemmuuteen.

Tein kirjallisuuskatsauksen käyttäen hakusanoina ero, eron jälkeinen vanhemmuussuhde, hyvä vanhemmuus, avioero ja eron jälkeinen vanhemmuus. Valitsin sellaiset tutkimukset, joiden kautta sain rakennettua vahvan kontekstin omaan tutkimukseeni.

Ensimmäisessä alaluvussa tuon esille lyhyesti sosiaalityön tutkimuksia, jossa kohteena ovat eron herättämät kokemukset. Toisessa ja kolmannessa alaluvussa tuon esille tutkimuksia, joissa tutkinnan kohteena ovat vanhempien suhteet eron jälkeen ja joissa esitellään eron vaikutuksia lapseen ja sitä kautta vanhemmuuteen.

3.2 Kun ero koskettaa – eron vaiheet

Sanotaan, että ero on verrattavissa kuolemaan, koska se murentaa siinä hetkessä kaiken, mihin olemme uskoneet ja luottaneet. Ero tuo mukanaan valtavasti erilaisia tunteita (Cullberg 1991, 127). Iskeydyttyä hyökyaallon lailla parisuhteen kallioihin se murentaa kaiken sen perustan, jolle tulevaisuus on helposti ajateltu rakentuvan.

Jokaisen parisuhteen eron syyt ovat yksilölliset samoin kuin sen ratkaisutavat. Marian Tuomi (2008) on tutkimuksessaan todennut, että Suomen yleisimpiä eron syitä ovat vuorovaikutus- ja luottamusongelmat, puutteellinen aikuisuus, puolisoiden erilaiset käsitykset perheen rajoista, pitkittynyt suru ja heikko toimeentulo. Avioerojen määrät ovat olleet vuosia samansuuntaiset, mikä käy ilmi Tilastokeskuksen tekemästä barometrista Avioliittojen ja avioerojen määrä vuosina 1990–2017. (Suomen virallinen tilasto (SVT) 2016.)

Ero johtaa yleisesti ottaen aina kriisireaktioihin. Se herättää avuttomuuden tunnetta, ja sen tuomat väistämättömät muutokset pelottavat. Eron tuomat ahdistuksen tunteet voivat helposti purkautua aggressiivisena käytöksenä. Ero herättää alkukantaisiakin tunnereaktioita, joiden vallassa toimitaan helposti täysin ajattelemattomasti. Eron hetkessä päätetään helposti muuttaa välittömästi pois kotoa tai haluamalla nopeaa avioeroa. Tunteiden tuomassa myrkyssä voi kokea myös vahvaa väärinkohtelun tunnetta. Eron toinen osapuoli kokee helposti, ettei ole tätä ansainnut, ja hakee näin lapsia puolelleen. Halutaan, että lapset ottavat kantaa eroon valitsemalla puolensa. (Cullberg 1991, 127.) Se, miten lapset vanhempiensa eroon reagoivat, riippuu paljon siitä, missä kehitysvaiheessa lapsi eron hetkellä on. Lisa Schwartz (1985) on tutkinut avioeron vaikutuksia lapsiin ja huomannut iän tuomat vaikutukset lapsen selviytymiseen vanhempien avioerosta. Jos lapset kokevat vanhempiensa avioeron ennen viiden vuoden ikärajaa, he ovat erityisen alttiita emotionaalisille konflikteille vanhempiensa eron aikaan. Tällöin lapset tarttuvat usein vanhempaansa, oirehtivat erotilanteeseen fyysisesti ja pelkäävät esimerkiksi nukkumaanmenotilanteita. Kun avioero tapahtuu lapsen ollessa teini-ikäinen (12–15-vuotiaita), voi lapsi reagoida kahdella eri tavalla: yrittämällä välttää kasvamista tai yrittämällä "nopeuttaa" aikuiseksi kasvamista. Kuvaan voi tulla tällöin varhainen seksuaalinen toiminta, päihteiden käyttö tai riippuvuus ja aggressiivinen käyttäytyminen. Eron vaikutuksia lapseen vanhemmat voivat pyrkiä vähentämään toimimalla erotilanteessa vastuuntuntoisesti ja välttämään konflikti- ja riitatilanteita lasten läsnä ollessa. Robert Hughes (2005) on todennut tutkimuksessaan ”The Effects of Divorce on Children”, että konfliktien vähentäminen ja vanhempien keskinäinen viestintä vähentävät merkittävästi eron kielteisiä vaikutuksia lapsiin.

Erotilanteisiin liittyy aina erityispiirteenä ns. hissiliike. Erotilanteiden tuomiin päätöstilanteisiin liittyy helposti empimistä ja jossittelua. Pohditaan helposti ratkaisujen pysyvyyttä ja lopullisuutta. Tunteiden aaltoilu ja ristiaallokko kuuluvat olennaisesti

eroprosessiin. (Valtonen 2014.) Eroon liittyvien päätösten tekemisessä on erityisen tärkeää, että ratkaisuja tehtäessä ollaan varmoja siitä, mitä tehdään ja miten toimitaan. Päätöksiä tehdessään ihmisen täytyy olla sellaisessa henkisessä kunnossa, jossa hän pystyy selkeästi kyseisiä päätöksiä prosessoimaan ja pohtimaan.

Bruce Fischer (2007) on jaotellut eroprosessin viiteen eri vaiheeseen.

1. Shokkivaihe – Ero tuntuu epätodelliselta.
2. Rakkaussuhde on päättynyt –Tilalle tulevat vihantunteet. Sanotaan, että eroviha on aivan omaa luokkaansa. Kuten muutkin tunteet, ovat vihankin tunteet käytävä läpi eroon sopeutumisen vuoksi. Jokainen käsitelty tunne vie kohti hetkeä, kun ei tunne enää mitään.
3. ”Kaupankäynti” – Eropäätös on voinut alkaa kaduttamaan, ja toinen voi yrittää saada ex-puolisonsa palaamaan hinnalla millä hyvänsä.
4. Sopeutuminen – Pikkuhiljaa jätetty puoliso huomaa kasvaneensa vahvemmaksi, ja hänellä on omia keinoja selviytyä. Ero hyväksytään.
5. Irrottautuminen ja uudelleen suuntautuminen – Päästetään menneestä irti, tuska ja suru ovat helpottaneet, ja ilo on astunut elämään. Katse ja suunnitelmat ovat tulevaisuudessa.

Näiden vaiheiden läpikäymiseen ei ole tiettyä aikaa tai mallia, vaan jokainen käy vaiheet läpi yksilöllisesti. Ihmisen persoona ja luonteenpiirteet vaikuttavat siihen, miten hän asiat käsittelee ja kuinka kauan hänellä kuluu, jotta hän voi henkilökohtaisesti todeta läpikäyneensä eronsa. Tiina Hokkanen (2005) toteaa tutkimuksessaan, että vain aika voi parantaa vanhempien keskinäistä suhdetta, mutta tässäkin tulee huomioida vanhempien yksilöllisyys. Kun toinen vanhempi on omalta osaltaan käsitellyt eron ja päässyt siitä eteenpäin, voi toisen eron käsittelyprosessi olla vielä vahvasti kesken.

William Fabricius (2003) on tutkimuksessaan todennut, että vasta vanhempien eron läpikäymisen jälkeen alkaa lasten erosta selviytyminen. Tässä vaiheessa vanhempien kyky hyvään vuorovaikutukseen keskenään on ensisijaisen tärkeässä merkityksessä. Lapsi sysää helposti omat tunteensa vanhempien akuutissa erotilanteessa sivuun ja pyrkii tukemaan ja olemaan lojaali vanhemmilleen. Siinä vaiheessa, kun vanhemmat ovat siirtyneet erosta eteenpäin, voi lapselle kehittyä tarve vuorostaan prosessoida ero.

Suomessa laki määrittelee eroprosessin kulun juridisesti silloin, kun pariskunta on avioliitossa. Prosessissa luodaan mahdollisuus mietinnälle harkintavaiheessa.

Harkintavaihe antaa ihmisille mahdollisuuden prosessoida asiaa ja saada oma henkinen hyvinvointi tasapainoon, jolloin lopullisten päätösten tekeminen on helpompaa.

3.3 Vanhemmuus eron jälkeen

Vuosikymmeniä on pohdittu vanhempien eron vaikutuksia lapsiin ja heidän kasvuun ja kehitykseen pidemmällä aikavälillä. On pohdittu paljon vanhempien eroista johtuvia lasten kasvatuksen tilaa ja sen muutoksia. Erityinen huoli on noussut suomalaisesta kotikasvatuksen tilasta, mikä juontaa juurensa perhepoliittisista muutoksista. Lasten mielenterveysongelmien tilastojen perusteella huoli on aito. Myös ammattikasvattajien tuottaman tiedon ja kertomusten mukaan lasten levoton käytös ja vanhempien epäröivä kasvatustapa ovat lisääntyneet. Sitä ei voida kuitenkaan yksiselitteisesti sanoa, johtuvatko kasvaneet ongelmat vanhempien eroista. (Smart 2003, 123–129.)

Suomessa jaetun vanhemmuuden käsite pohjautuu vuoteen 1984, jolloin astui voimaan lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskeva laki (L361/1983). Laki mahdollisti yhteishuoltajuuden eli molempien vanhempien säilymisen lapsen huoltajana eron jälkeenkin. Nykyään useimmat vanhemmat päätyvätkin eron jälkeen yhteishuoltoon. 1990-luvulla yhteishuolto vakiintui suosituimmaksi ratkaisuksi eron jälkeisessä huoltajuudessa. Lainsäädännöllä, jolla säädellään lapsen ja vanhemman suhteita eron jälkeen, on pyritty turvaamaan vanhemmuussuhteen jatkuminen eron jälkeenkin. Lailla pyritään säilyttämään lapsen ja vanhemman suhde, vaikka vanhempien välinen parisuhde loppuukin. Lapsen oikeus vanhempiinsa nähdään ihmisoikeutena, jonka vuoksi lapselle on haluttu turvata oikeus tavata sitäkin vanhempaa, kenen luona hän ei asu. (Smart 2003, 123 - 129.)

Eron myötä vanhemmuuden käsitys muuttuu ja aletaan puhua lähi- ja etävanhemmuudesta, yhteishuoltajuudesta tai yksinhuoltajuudesta. Tällä hetkellä eron jälkeistä vanhemmuutta on alettu lähestyä jaetun vanhemmuuden käsitteen kautta. Jaettu vanhemmuus on käsitteenä uusi, vaikkakin pariskunnat ovat eronneet jo vuosikymmeniä. (Hakovirta & Rantalaiho 2009, 38–39.)

Jaettu vanhemmuus pitää sisällään molempien vanhempien vahvan halun olla ja toimia vanhempana. Se vaatii sitoutumista vanhemmuuteen sekä kykyä irrottaa vanhemmuus omaksi osa-alueekseen parisuhteen loppumisen jälkeen. (Hakovirta & Rantalaiho 2009,

38–39.) Pitkänen (2011, 88) toteaa jaetun vanhemmuuden olevan sellaista, jossa useampi kuin yksi henkilö toteuttaa vanhemmuutta. Eron jälkeisessä vanhemmuudessa vanhemmuuden käsitteen ymmärtäminen pitää olla sisäistetty. Parisuhteen aikana jaettu vanhemmuus nähdään tasapainoisena arkena, jossa työ- ja perhe-elämä on jaettu tasapuolisesti. Kumpikin vanhempi osallistuu näin ollen kotitöihin ja lastenhoitoon. (Hakovirta & Rantalaiho 2009, 38–39.)

Eron jälkeen jaetun vanhemmuuden käsite muuttuu. Jaetusta vanhemmuudesta tulee oma käsitteensä ja osa-alueensa, eikä se enää ole kytköksissä kahden aikuisen parisuhteeseen, vaan se muuttaa muotoaan lapsen ja aikuisen keskinäiseksi suhteeksi. Parisuhteessa vanhemmuus on liittynyt vahvasti vuorovaikutussuhteeseen samassa kodissa asuvaan toiseen aikuiseen, mutta eron jälkeen tätä suhdetta ei enää ole, vaan vanhemmuudesta tulee omanlaisensa kokonaisuus. (Hakovirta & Rantalaiho 2009, 38–39.)

Sullivanin (2013) mukaan lapsen kasvatuksessa on ensisijaisen tärkeää kaksi tasavertaista, huomioonottavaa ja yhteistyöhaluista aikuista. Eron jälkeen jaetun vanhemmuuden käsite pitää sisällään vanhemmuuden, jossa lapsista huolehtiminen on jaettu lähtökohtaisesti tasan vanhempien kesken. Hokkanen (2005, 172) toteaa tutkimuksessaan, että eron jälkeisen vanhemmuuden toimivuuteen vaikuttaa se, annetaanko toiselle rauha toimia vanhempana luottaen toisen vanhemmuuteen.

Vanhemmuuden käsite eron jälkeen voidaan jakaa sosiaaliseen, psykologiseen ja taloudelliseen vanhemmuuteen (Hakovirta & Rantalaiho 2009, 38–39).

Alaluokka	Yläluokka
Elatuksen ymmärtäminen lapsen oikeutena Taloudellinen vastuu Kulujen jakaminen	Taloudellinen vanhemmuus
Yhteistyösopimus, avunanto Tasa-arvo Asumisen järjestelyt Kommunikaatio, vuorovaikutus Yhtenäiset pelisäännöt ja toimintatavat Joustavuus	Sosiaalinen vanhemmuus
Lupa rakastaa Halu tulla toimeen ja toimia yhdessä Vanhemmuus ei lopu, vaikka parisuhde loppuu Myönteisen kuvan luominen toisesta vanhemmasta Olla katkeroitumatta, hyväksyä menneisyys ja antaa lupa tulevaisuudelle Luottamus	Psykologinen vanhemmuus

Taulukko 1. Tutkielman ala- ja yläluokat sisällönanalyysin pohjalta.

Sosiaalinen vanhemmuus

Sosiaalinen vanhemmuus pitää sisällään yhteiskunnallisen ja perhepoliittisen näkökulman vanhemmuudesta (Hakovirta & Rantalaiho 2009, 38–39).

Korhonen (2006) kirjoittaa, että avio- ja avoerojen lisääntymisen myötä perherakenteiden muutokset lisäävät väistämättä neuvotteluja siitä, kuka voi ja saa päättää asioista. Perheiden sisällä tapahtuvien muutosten myötä käsitykset naisten ja miesten eli äitien ja isien oikeuksista ja vastuista sekä velvollisuuksista ovat muuttuneet.

Autonen-Vaaraniemi ja Forsberg (2015) toteavat tutkimuksessaan, että eron myötä lapsen asumisjärjestelyt muuttuvat väistämättä, vaikkakin vanhemmat päätyisivät lapsen

huollon suhteen yhteishuoltajuuteen. Lasten ja vanhempien tapaamiset ja niiden toteuttamistavat ovat lain määritelmässä vanhempien vapaasti sovittavissa, mutta niiden lähtökohtana on, että lapsi saa ja pystyy muodostamaan läheisen suhteen molempiin vanhempiinsa.

Suomessa yleisin tapaamissopimus on edelleen sopimus, jossa lapsi tapaa toista vanhempaansa joka toinen viikonloppu perjantaista sunnuntaihin sekä noin puolet loma-ajoista ja juhlapyhistä. Nykyään kasvavana asumisen muotona on tullut vuoroasuminen, jossa lapsi asuu molemmilla vanhemmillaan saman verran, esimerkiksi viikko–viikkosysteemillä. Viime aikoina vuoroasumisesta tehtyjen sopimusten määrä on kasvanut vuodessa noin 20 prosenttia. Tällä hetkellä 10–12 prosenttia lapsista arvioidaan asuvan kahdessa kodissa vanhempiensa eron jälkeen. (Autonen-Vaaranieni & Forsberg 2015.)

Erojen myötä tapahtuvien asumisjärjestelyjen ja perherakenteiden muutosten vuoksi on perheiden ja erityisesti vanhempien mietittävä omaa vanhemmuuttaan uusien näkökulmien kautta. Välttämättä ei olekaan enää toista vanhempaa jakamassa kasvatusvastuuta arjessa kokoaikaisesti. On pärjättävä omillaan ja itsenäisesti. Vanhemmuuden perustehtävä hoivanantajana ja huoltaja jatkuu eron jälkeenkin, vaikka sitä ei pysty antamaan enää samalla tavalla kuin ennen eroa. Asumisjärjestelyjen muutoksisissa muuttuu myös hoivan ja huolenpitäjän rooli, ja se on rakennettava uudelleen. Sosiaalisen vanhemmuuden katsotaankin rakentuvan näiden kaikkien osa-alueiden eli huolen, hoivan ja välittämisen kautta. Samalla sosiaalinen vanhemmuus tarvitsee kasvaakseen ja kehittyäkseen yhteiskunnalliset rakenteet ja struktuurin, johon nojaten vanhemmuutta voi rakentaa ja kehittää. Yhteiskunnallisten rakenteiden tulee luoda puitteet vanhemmuudelle myös silloin, kun siihen ei sisälly perinteistä kahden aikuisen perhemallia. (Korhonen 2006.)

Nykyisessä perhepoliittisessa keskustelussa korostuu ajatus jaetusta vanhemmuudesta ja vastuusta. 2000-luvulla vanhemmuuden jakamista on paljon pohdittu perhevapaaudistusten yhteydessä. Käytännössä nämä uudistukset koskevat vain osaa vanhemmista, sillä todellisuudessa vain yhdessä elävillä vanhemmilla on mahdollisuus perhepoliittisten etuuksien jakamiseen. Mia Hakovirta ja Minna Rantalaiho (2009) toteavatkin Perhepolitiikan ja jaetun vanhemmuuden artikkelissaan, että ”vanhempien asuessa erillään etuuksiin on oikeutettu vain se vanhempi, jonka luona lapsi on virallisesti

kirjoilla”. Rahallisten etuuksien jakaminen jää näin vanhempien keskinäisten sopimusten varaan. Perhevapaiden osalta vanhempien keskinäinenkin sopiminen ei Suomessa riitä, sillä sairaan lapsen hoitovapaata lukuun ottamatta niihin on oikeutettu vain lapsen kanssa samassa osoitteessa asuva vanhempi.

Taloudellinen vanhemmuus

Monissa tutkimuksissa on mietitty avioeron vaikutuksia lapsiin taloudellisen näkökulman kautta. Mia Hakovirta (2010) on artikkelissaan ”Lapsiköyhyys ja lapsen elatus eron jälkeen” pohtinut kahden kodin vaikutusta lapseen taloudellisen näkökulman kautta. Silloin kun lapsella on kaksi kotia, täytyy väistämättä pohtia molempien vanhempien osallisuutta lapsen huoltoon ja elatukseen. Kansallinen lainsäädäntö luo perustan vanhempien velvollisuuksille lapsiinsa eron jälkeen. Molemmat vanhemmat ovat oikeudellisesti vastuussa lastensa elatuksesta, silloinkin kun eivät asu lapsen kanssa samassa taloudessa. (Millar & Wardman 1996.)

Vanhempien asuessa erillään lapsen elatus muodostaa lapsen hyvinvoinnin taloudellisen perustan. Kyse ei ole tällöin vain vanhempien elatusvelvollisuuden toteutumisesta, vaan myös lapsen oikeudesta saada elatusta molemmilta vanhemmiltaan. Tutkimusten perusteella eron yhteydessä vanhempien taloudellinen tilanne usein heikkenee, sillä lähes samoilla tuloilla joudutaan elättämään nyt kaksi kotia, joilla elätettiin ennen yksi. Monissa tutkimuksissa on havaittu, että erityisesti naisten tulot laskevat eron myötä. (Hakovirta 2010.)

Vanhemmuussuhteet eron jälkeen keskittyvät pitkälti taloudelliseen näkökulmaan ja vastuuseen. Lapsella on oikeus saada elatusta molemmilta vanhemmiltaan, kun taas vanhemman kannalta ajateltuna on kyse molempien vanhempien lakisääteisestä velvollisuudesta turvata lapsen hyvinvointi. (Millar & Wardman 1996.)

Vuoroasuminen aiheuttaa tilanteita, joissa vanhempien vastuut ja oikeudet jakaantuvat epätasaisesti, vaikka lapsi asuisikin tasan saman verran molempien vanhempiensa luona. Suomen perhepolitiikka ei kuitenkaan taivu vielä joka kohdiltaan jaettuun vanhemmuuteen. Lapsiperheiden näkökulmasta keskeisimpiä perhepoliittisia etuuksia ovat lapsilisä, elatusapu ja tuki sekä erilaiset perhevapaat. (Hakovirta 2010.)

Psykologinen vanhemmuus

Psykologisen vanhemmuuden sanotaan rakentuvan syvästä tunnesiteestä ja suhteesta, ja kun ero koskettaa perhettä ja lasta, voi lapsen tunnesuhde kärsiä vanhempiinsa. Lapsi voi kokea pettymyksen ja petetyn tulemisen tunteita. Hän voi kokea, etteivät vanhemmat välitä tai rakasta häntä enää. Näissä eron kriisi- ja kiputilanteissa punnitaan psykologinen vanhemmuus ja tunnesiteen vahvuus. (Valkonen 1995, 2–3, 5–14.)

Psykologiseen vanhemmuuteen kuuluu olennaisesti vahva molemminpuolinen kiintymyssuhde, jonka kautta lapsi pystyy luottamaan vanhemman kykyyn toimia hänen parhaakseen silloinkin, kun vastaan tulee kriisitilanne. Lapsella täytyy olla vahva luottamus vanhempansa vanhemmuuteen ja kykyyn tehdä ratkaisuja hänen parhaakseen. Lapsi kokee avioerotilanteessa aina turvattomuutta ja pelkoa siitä, mitä tulevaisuus tuo. Tällöin vahva johdonmukainen vanhemmuus toimii suojaavana tekijänä lapselle. Johdonmukaisella vanhemmuudella katsotaan olevan suojaavia vaikutuksia lasta kuormittavilta asioilta eroprosessissa (Öngider 2013, 140 - 161.) Psykologinen vanhemmuus perustuu vahvasti lapsen tunteeseen siitä, kenet hän kokee vanhemmaksi. Tämä tunne ei katoa lapselta vanhempien eron myötä, vaan isyys ja äitiys jatkuvat, vaikka lapsi ei molempien luona olisikaan samalla tavoin. Psykologinen vanhemmuus ei rakennu määrästä ja ajasta olla lapsen kanssa konkreettisesti, vaan se rakennetaan tunnesuhteessa lapseen ja vanhemmuuteen. Vahvaan tunne- ja kiintymyssuhteeseen perustuva vanhemmuus kestää eron tuomat muutokset, se kantaa lapsen ja vanhemman yli eroprosessin herättämistä epävarmuuden tunteista. Lapsi tietää, että isä ja äiti pysyvät hänen elämässään, vaikka yhdessä eivät enää olekaan. Toisaalta vanhemmat voivat luottaa siihen, että lapsi tietää ja tiedostaa heidän olevan läsnä ja välittävän hänestä, vaikkeivat olekaan konkreettisesti koko ajan läsnä. (Tuomi 2008.)

3.4 Kohti yhteistyövanhemmuutta

Eron jälkeen vanhemmuus muuttuu väistämättä, eikä arki ehkä enää koostukaan jokapäiväisestä vanhemmuudesta. Siihen tulee jaksoja, jolloin lapsi ei ole läsnä konkreettisesti, vaan vanhemmuutta suoritetaan etänä. Monissa tutkimuksissa on tullut esiin se, että mitä paremmat välit vanhemmilla on keskenään, sitä helpompaa eron jälkeisestä vanhemmuuden toteuttamisesta tulee niin lapsille kuin aikuisillekin. Eron

jälkeen suurin osa vanhempien konflikteista johtuu taloudellisista erimielisyyksistä mutta myös aikuisten välisestä katkeruudesta. (Tuomi 2008.)

Marian Tuomi (2008) on liseniaatintutkimuksessaan ”Parisuhde päättyy – isyys jatkuu” todennut: ”Suhteet, joissa oli paljon riitoja, jatkuivat eron jälkeenkin usein riitelynä tai oikeudenkäynteinä, mutta joskus myös vetäytymisenä puhumattomuuteen.” Toisaalta ne suhteista, joissa oli parisuhteen aikana voimakasta riippuvuutta, oli eron kohdatessa irtautumisvaikeuksia, ja näin ollen vanhempien ongelmat kanavoituivat osaksi lasten asioihin.

Suhteet, joissa ei riideltä kovin paljon, jatkuivat yleensä riidattomina ja tapaamiset onnistuivat. Risto Karttunen (2010) on tutkimuksessaan todennut, että isän ja äidin vanhemmuus voi olla hyvinkin erilaista keskenään mutta silti toimivaa. Vanhempien positiivinen asenne ja osallistuminen ovat lapselle eduksi erosta selviytymistä ajatellen.

Robert Hugnes (2005) on tutkinut avioeron vaikutuksia lapseen. Tutkimuksessa hän toteaa, että mitä vähemmän lasta kuormitetaan ulkoisilla muutoksilla eron hetkellä, sitä vähemmän lapsi todennäköisesti kokee asiasta henkistä kuormitusta ja stressiä. Monet nopeat muutokset lyhyen ajan sisällä kuormittavat lasta eniten.

Olivat muutokset millaisia tahansa, olisi äärettömän tärkeä lasten kohdalla pohtia asioiden pysyvyyttä tilanteen kuormittavuuden vähentämiseksi. Lapsen kannalta olisi tärkeä myös pohtia muuttojen vaikutuksia pidemmän tähtäimen kautta ja sitä, miten muutot vaikuttavat lapsen koulun käyntiin, ystävyysuhteisiin ja psyykkiseen hyvinvointiin. (Hugnes 2005.)

Lapsi kokee luopumisen tuskaa ystävistään ja tutusta ympäristöstään muuton yhteydessä. Lapsi kiintyy omiin tavaroihinsa ja rakentaa niiden kautta turvallisuuden tunnettaan, joten olisikin tärkeää huomioida muutosprosesseissa se, että lapselle turvattaisiin tiettyjen asioiden ja tavaroiden mukana pysyminen muutoksissa, jotta hän ei kokisi pohjatonta turvattomuutta jo muutenkin haastavassa tilanteessa. (Unrau, Seita & Putney 2008, 1256 - 1266)

Lapsi pystyy prosessoimaan muutoksia, kun hänelle luodaan siihen turvallinen ilmapiiri ja hän saa tuoda esille tilanteen herättämät tunnetilat ilman, että hän kokee niiden kautta tulleensa syyllistetyksi. Muutostilanteiden tulisi olla organisoituja ja tapahtua pikkuhiljaa

niin, että lapselle annetaan mahdollisuus prosessoida ja käsitellä asiaa ja sopeutua tulevaan muutokseen omaan tahtiinsa. (Unrau ym. 2008, 1256 - 1266.)

Eron jälkeisessä asumiseen liittyvissä järjestelyissä tulee huomioida se, että mikä aikuisista on lapsen edun mukaista, ei ole ehkä lapsen mielestä sitä. Lapsi kokee asiat eri tavoin kuin aikuiset. (Gry 2010, 112 - 122.) Tämän vuoksi on äärimmäisen tärkeää keskustella lapsen kanssa siitä, kuinka hän kokee kahden kodin välillä asumisen ja ajan jakamisen.

Tutkimusten perusteella lapsi kokee eron aiheuttamissa muutoksissa tärkeäksi joustavuuden, etteivät vanhemmat orjallisesti noudata jotakin tiettyä kaavaa asumisen järjestelyissä, esimerkiksi viikko–viikkosysteemiä, vaan lapsi saa tilanteen vaatimalla tavalla vaihtaa kahden kodin välillä. Tämä järjestely vaatii vanhemmilta sujuvaa yhteydenpitoa ja toimintatapoja. Monien vanhempien välit kiristyvät ymmärrettävästi erotilanteissa, ja näin ollen ymmärryksen ja joustavuuden käsite voi jäädä omien eron herättämien tunnetilojen alle. (Gry 2010, 112 - 122.) Näiden tunnetilojen yli olisi vanhemman päästävä, jotta ne eivät pääse vaikuttamaan lapsen ajatuksiin ja tunteisiin toisesta vanhemmasta. Lapselle jo tilanteena vanhempien ero tai pelkästään muutto pois tutuista ympyröistä on kuormittava ja raskas, joten aikuisten tulisi viimeiseen asti yrittää olla kuormittamatta lasta enempää. (Unrau ym. 2008, 1256 - 1266.)

Eron aikana vanhempien tulee pohtia lapsen kannalta monia käytännön asioita niin hoidon kuin koulun jatkuvuutta mutta myös kaverisuhteiden ja harrastusten pysyvyyttä. Näillä asioilla on valtaisa merkitys lapsen psyykkiseen vointiin. Lapsen päivähoitopaikka tai koulu ei voi vaihdella asumispaikan mukaan, vaan vanhempien on järjestettävä asumisensa ja kuljetuksensa sopimaan lapsen arkeen. (Rantala 2009.) Vanhempien tulee sopia toimivat yhteydenpito tavat niin, että lapsi saa pitää yhteyttä molempiin vanhempiinsa myös erossaolon aikana.

Toimivassa eron jälkeisessä vanhemmuudessa vanhempien tulee suhtautua toisen kodin sääntöihin ja tapoihin kunnioittavasti. Lasten kannalta ihanteellista olisi, jos jotkin säännöt, kuten nukkumaanmeno aika, olisivat samat. (Rantala 2009.)

Vanhempien tulee löytää keskenään yhdenmukaiset tavat toimia ja pitää yhteyttä, eikä toisen uutta puolisoa tai elämää yleensäkin tulisi moittia. Lapsen täytyy kokea, että vanhemmat hyväksyvät toisensa ja toistensa uudet kumppanit. Lapsen täytyy kokea, että hänellä on oikeus puhua myös toisen kodin asioista. (Rantala 2009.)

Vanhempien tulee myös tiedostaa, että on täysin normaalia, kun lapsi valittaa poissaolevasta vanhemmastaan ja vaihtaa mielipiteitään sen mukaan, kenen kanssa asuu. Lasta tulee kuunnella, mutta ennen mielipiteiden rakentamista puoleen tai toiseen on tärkeää ottaa asia rauhallisesti esiin toisen vanhemman kanssa kahden kesken. (Rantala 2009.)

Vanhempien tulee haluta ja rakentaa toimiva ja kestävä vanhemmuussuhde. Vanhemmat voivat vain omalla käytöksellään sen saavuttaa, joten on tärkeää, ettei lietsota epäluuloa ja riitaa. (Rantala 2009.)

3.5 Vanhemmuus – Elämän mittainen päätös

Luvussa 2 toin esille vanhemmuuden jakautumisen biologiseen, sosiaaliseen ja psykologiseen osatekijään (Gerris 1994, 148–149). Tämä vanhemmuuden jakautuminen eri osioille tulee esille myös luvussa 3 tutkimusten kautta.

Biologinen vanhemmuus on osa lapsen geneettistä identiteettiä, joka periytyy hänelle jo syntymän alkuhetkillä. Biologinen vanhemmuus luo syvän suhteen lapseen jo heti syntymän hetkellä, mutta vanhemmuutta ei voi rakentaa vain käsitykseen biologisen vanhemmuuden merkityksestä. (Gerris 1994, 148–149.) Maailmassa on paljon myös lapsia, joiden vanhemmat eivät ole heidän biologisia vanhempiaan mutta merkitsevät heille emotionaalisesti enemmän kuin biologiset vanhemmat. Tällöin voidaan puhua emotionaalisesta vanhemmuudesta, joka perustuu kiintymyssuhdeteoriaan ja psykologisen vanhemmuuden käsitteeseen. Vanhemmuus toteutuu vuorovaikutuksessa, joka on sidottuna tiettyyn aikaan ja paikkaan. Vanhemmuus tuleekin nähdä jatkuvana sosiaalisena prosessina, jota ei voida erottaa yhteiskunnan rakenteista ja kulttuurisista arvoista. (Alasuutari 2003, 14.)

Vanhemmuus käsitteenä pitää sisällään erilaisia rooleja suhteessa lapsiin, joista huoltajuudella on suurin rooli. Sosiaalisella vanhemmuudella tarkoitetaan kasvattajan roolia, jota kautta lapsen sosiaalinen identiteetti, nimi ja kansalaisuus muokkautuvat. Näin ajatellen huoltajuuden rooli perustuu sosiaaliseen vanhemmuuteen. (Valkonen 1995, 2–3, 5–14.) Psykologisessa vanhemmuudessa on taas kyse syvästä emotionaalisesta siteestä, johon kuuluu molemminpuolinen vahva kiintymys. Psykologinen vanhemmuus

muotoutuu vanhempien ominaisuuksista, joilla he tukevat lapsen oman identiteetin rakentumista. (Gerris 1994, 148–149.)

Ero tuo tullessaan käytännön muutoksia vanhemmuuden toteuttamiseen, mutta perusta vanhemmuudelle on rakennettu jo tätä ennen. Eron jälkeen vanhemmuus muuttuu ehkä konkreettisesti arjessa lapsen muuttaessa vanhemmasta mahdollisesti erilleen, mutta vanhemmuus jatkuu muutoksista huolimatta. Vanhemmuus pitää sisällään erilaisia rooleja suhteessa lapseen, ja ne koskevat esimerkiksi terveydestä, ravinnosta ja puhtaudesta huolehtimista. (Sihvola 2006, 103.) Olennaisena osana vanhemmuuteen liittyy myös rakkauden osoittaminen ja antaminen, läsnä oleminen ja luottamus (Värri 2000, 107). Vanhemmat toimivat elämän opettajina, sääntöjen ja rajojen asettajina sekä elämän arvojen siirtäjinä (Tamminen 2005, 74–76).

Vanhemmuus on aina lapsen edun ajattelemista ja edistämistä. 3 luvun tutkimuksissa lähestytään eron jälkeistä vanhemmuutta ja esille tulevat samat roolit ja osa-alueet kuin yleisesti vanhemmuudessa. Eron jälkeinen vanhemmuus jakautuu samoihin osa-alueisiin kuin vanhemmuus ilman eroa. Sosiaalinen ja psykologinen vanhemmuus näyttäytyvät tutkimuksissa, kun lähestytään vanhemmuutta ja sen toteutumisesta eron jälkeen.

Vahva psykologinen vanhemmuus kantaa eron tuoman kriisin yli niin lapsen kuin vanhemman. Psykologiseen vanhemmuuteen liitetty vahva kiintymyssuhde rakentaa lapselle luottamuksen vanhempaansa isojenkin muutosten hetkellä. Lapsi pystyy luottamaan siihen, että vanhemmat ajattelevat siinäkin hetkessä hänen parastaan. (Öngider 2013, 140 - 161.) Johdonmukainen vanhemmuus luo turvaa lapselle, kun muutokset pelottavat ja luovat turvattomuutta (Tuomi 2008).

Tutkimusten ja teorian kautta eron jälkeisen vanhemmuuden toteuttamisessa nähdään tärkeänä joustavuus mutta myös pysyvyys. Lapsille on tärkeä mahdollistaa asioiden pysyvyys, ja vanhempien eron hetkellä koulun, päivähoitopaikan ja kaverisuhteiden säilymisellä voi olla lapsen selviytymisen kannalta suuri merkitys. (Unrau ym. 2008, 1256 - 1266; Hautamäki 2011.) Vanhempien roolit näyttäytyvät vahvasti myös eron jälkeisessä vanhemmuudessa. Eron jälkeenkin vanhemman tulee toimia vastuullisena aikuisena huolehtien lapsen terveydestä, hyvinvoinnista sekä kasvusta ja kehityksestä vastuuntuntoiseksi yhteiskunnan kansalaiseksi. Vanhempien tulee löytää keskinäiset toimintatavat näiden roolien toteuttamiselle. (Rantala 2009.) Eron jälkeen vanhemmuuden toteuttaminen vaatii halua toimia vastuuntuntoisena ja vastuullisena

vanhempana sekä suurta hyväksyntää sille, että vanhemmuus muuttuu käytännön tasolla eron myötä, vaikka perusteet sen toteuttamiselle biologisella, sosiaalisella ja psykologisella tasolla pysyvätkin ennallaan (Rantala 2009).

Tärkeässä roolissa eron jälkeisen vanhemmuuden toteutumiselle on ympäristön tarjoama sosiaalinen tuki. Eron jälkeen vanhemmuus täytyy rakentaa uudestaan, ja arki koostuu ajasta lapsen kanssa ja ilman. Vanhemman tulee hyväksyä erilainen vanhemman rooli. Uuden roolin hyväksyminen on helpompaa, kun yhteiskunnan rakenteet ja palvelut joustavat perhekäsitysten muutosten mukana. (Rantala 2009.) Vanhemmuus rakentuu suhteessa lapseen ja siihen ympäristöön, jossa sitä toteutetaan (Alasuutari 2003, 14). Yhtä oikeaa tapaa toteuttaa vanhemmuutta eroa ennen tai sen jälkeen ei ole, mutta joidenkin asioiden huomioiminen eron hetkellä voi auttaa lapsen ja vanhemmat kriisin yli helpommin.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimustehtävän täsmennys

Pro gradu -tutkimuksessani tarkastelen eron jälkeistä vanhemmuutta siltä kannalta, mitkä asiat muuttuvat, kun vanhemmuus ei perustukaan enää parisuhteeseen vaan asemaan olla isä tai äiti. Mistä asioista rakentuu hyvä vanhemmuussuhde? Olen erityisen kiinnostunut niistä asioista, jotka vanhemmat näkevät itse merkityksellisinä asioina eron jälkeisessä hyvässä vanhemmuudessa.

Tutkimukseni tarkoitus on vastata tutkimuskysymykseen:

Millaiset asiat tukevat eron jälkeistä yhteistyövanhemmuutta?

Tutkimustehtävänä on tuoda esille tutkimuskysymykseen vastanneiden henkilöiden kokemuksia asiasta. Kokemusten ymmärtäminen vaatii tutkijalta itseltään oman objektiivisuuden tiedostamista. Objektiivisuus on keskeinen osa tutkimuksen tekemistä, sillä tiedon tulisi olla tutkimuskohteen antamaa tietoa, ei tutkijan. Objektiivisessa tutkimuksessa huomioidaan kaikki asiaankuuluva tieto ja jätetään henkilökohtaiset ennakkoluulot huomioimatta, ja se pyrkii puolueettomaan ja henkilökohtaisuuden ylittävään tietoon. (Saikkonen 2017.)

Täysin objektiivista tietoa ei ole olemassa, mutta sen sijaan voidaan puhua luotettavasta tiedosta täydellisen objektiivisuuden sijaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 161.)

Toteutan tutkimukseni kvalitatiivisena tutkimuksena käyttäen teorialähtöistä sisällön analyysiä eli deduktiivista sisällönanalyysiä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 115). Laadullinen tutkimusmenetelmä pyrkii tuomaan esille todellista elämää ja ymmärtämään näin mahdollisimman laaja-alaisesti tutkittavaa ilmiötä (Hirsjärvi ym. 2004, 161).

4.2 Aineisto

Tutkimuksen aineisto pohjautuu Hyvä erovanhemmuus ry:n ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran järjestämän (1.9.2011–15.3.2012) kirjoituskilpailun kirjoituksiin (Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston (FSD) elektroninen aineisto ”FSD2739

Erovanhemmuuskirjoitukset 2011–2012”, Liite 1). Aineisto on hankittu Yhteiskuntatieteellisestä tietoaarkistosta, jossa se on muokattu anonyymiin muotoon. Kirjoittajien tunnistetietoina on vain sukupuoli, ammatti ja asuinpaikka sekä nimimerkki, jos kirjoittaja on sellaista halunnut käyttää. Kirjoituskilpailun aiheena oli vanhemmuus eron jälkeen. Kirjoituksia tuli viideltä äidiltä ja kolmelta isältä. Osa kirjoitelmista oli pitkiä, jopa viisi A4-arkkia. Kirjoitelmien tekemiseen oli selvästi paneuduttu ja niiden sisältöä ja tekstiä oli mietitty kirjoituskilpailun ohjeissa annettujen oheiskysymysten kautta.

Kirjoituksen sai laatia vapaamuotoisesti omalla tyylillään, mutta kirjoituskilpailun ohjeissa oli apukysymyksiä:

- 1.) Miten vanhemmuutesi on muuttunut eron jälkeen? Miten vanhempiesi ero on muuttanut heidän vanhemmuuttaan?
- 2.) Kuvaile, miten aikuisten ja lasten vuorovaikutus on muotoutunut eron jälkeen.
- 3.) Onko tasa-arvoinen vanhemmuus mahdollista? Kerro kokemuksistasi.
- 4.) Kuvaile, ovatko tunteesi ja kokemuksesi olleet positiivisia vai negatiivisia.
- 5.) Kerro myös, millaista sinusta olisi hyvä erovanhemmuus.

Taustatietoina pyydettiin sukupuolta, ammattia ja asuinpaikkaa, joihin osa oli jättänyt vastaamatta. (Yhteiskuntatieteellisen tietoaarkiston (FSD) elektroninen aineisto ”FSD2739 Erovanhemmuuskirjoitukset 2011–2012”, Liite 1.)

Käyttämästäni aineistosta on tehty myös muita hyvää erovanhemmuutta käsitteleviä pro gradu -tutkimuksia. Hanna Luokkanen (2015) on tehnyt tutkimuksen ”Hyvä erovanhemmuus eron koneiden kuvaamana”. Saima Lehtimäki (2016) on lähestynyt samaa aineistoa narratiivisen tutkimuksen kautta ”Mikä muuttuu vai muuttuko mikään? Tutkimus eron jälkeisistä vanhemmuuskokemuksista”.

Oma tutkielmani eroaa kyseisistä tutkimuksista siltä osin, että pyrin tuomaan esille konkreettisia ja käytännönläheisiä asioita ja toimia, jotka edesauttavat hyvän vanhemmuussuhteen rakentamista eron jälkeen. Kiinnostukseni on nimenomaan siinä, että pyrin tuomaan esille asioita, joiden kautta vanhemmuussuhde saadaan toimimaan parisuhteen loppumisen jälkeen. Tutkimukseni perustuu vanhempien näkemykseen toimivasta vanhemmuudesta eron jälkeen.

Valitsemalla valmiin aineiston en tutkijana ole pystynyt vaikuttamaan siihen, miten ja mistä asioista kirjoituskilpailuun osallistuneet ovat kirjoittaneet, näin ollen myöskään tutkijan eleet tai sanat eivät ole vaikuttaneet vastauksiin. Kirjoituksiin on oletettavasti vaikuttanut se, että vastaajat ovat tienneet kirjoitusten tulevan ulkopuolisten lukijoiden käyttöön.

Aineiston koko on pieni mutta laadulliseen tutkimukseen riittävä tuottamaan oleellista tietoa eron jälkeisen hyvän vanhemmuussuhteen merkityksellisyydestä. Teorian ja aineiston välisellä vuoropuhelulla tätä merkityksellisyyttä pystytään vielä korostamaan ja saamaan laadullisesti vahvaa tietoa niistä asioista, joilla vanhemmuussuhdetta pystytään eron jälkeen rakentamaan ja ylläpitämään kaikkien osapuolten edun mukaisesti.

4.3 Tutkimuksen tavoite

Tutkielmani tavoitteena on tutkia kirjoituskilpailun kirjoitelmien kautta vanhemmuutta eron jälkeen. Tutkielman kohteena ovat lähinnä ne konkreettiset asiat, joilla voidaan vaikuttaa hyvään vanhemmuussuhteeseen eron jälkeen. Millaiset asiat nousevat esiin kirjoitelmien kautta, kun tutkimuskohteena on eron jälkeinen vanhemmuus? Mitkä asiat vanhemmat kokevat itse tärkeinä ja merkityksellisinä, jotta vanhemmuus voi jatkua eron jälkeenkin hyvänä ja tasa-arvoisena.

Analyysissä tarkastelun kohteena ovat sellaiset asiat ja kokemukset, joiden kautta katsotaan hyvän vanhemmuuden rakentuvan eron jälkeen. Tuon analyysissä esille asioita, jotka liitetään hyvään ero vanhemmuuteen. Lisäksi analyysissä pyritään tuomaan esille sitä, miten vanhemmat itse näkevät erovanhemmuuden eroavan parisuhdevanhemmuudesta ja pohtivat näitä asioita yhteiskunnallisesti.

Kokonaisuutena tarkastellaan sitä, millaisia asioita kirjoitelmista nousee vastaukseksi tutkimuskysymykseeni.

Näkökantaerot huomioin silloin, jos katsoin sen olevan tarpeellista. Erilaiset tuntemukset ja kokemukset toimivat myös analyyttisenä strategiana, joiden kautta on mahdollista löytää aineistosta myös eroavaisuuksia. (Juhila, Jokinen & Suoninen 2012, 62–64.)

Sopivan analyysimenetelmän käyttö on tutkielman luotettavuuden kannalta tärkeää. Tutkimusmetodia tarvitaan, jotta saadaan rakennettua selkeät säännöt siihen, mitä

havainnoista päätellään. (Alasuutari 2001, 82.) Toisaalta tutkimuksen aineistolle tulee jättää tilaa yllättää, ja metodin on luotava sille myös mahdollisuus.

4.4 Kvalitatiivinen analyysimenetelmä

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmä, jonka tarkoituksena on pyrkiä selvittämään ja ymmärtämään kokonaisvaltaisesti tutkittavan kohteen laatua, ominaisuuksia sekä merkityksiä (Hirsjärvi ym. 2004, 161).

Laadullisen tutkimuksen menetelmä perustuu sanojen ja lauseiden merkityksiin ja ilmaisiin aineistossa. Kvalitatiivinen tutkimusote pitää sisällään lukuisia aineistonkeruu- ja analyysimenetelmiä, joten sen määrittely tarkasti on haastavaa. (Metsämuuronen 2003, 162.) Näin ollen ei ole yhtä oikeaa tapaa tehdä laadullista tutkimusta, vaan tutkimuksen toteuttamiseen löytyy runsaasti erilaisia tapoja.

Laadullisen tutkimuksen kautta on mahdollista tuottaa laajaa, yksityiskohtaista ja luotettavaa tutkimustietoa. Laadullinen tutkimus antaa realistista tutkimustietoa, jota ei välttämättä saada selville numeraalisesti. (Hirsjärvi ym. 2004, 161.)

Kvalitatiiviselle tutkimukselle yhtenäistä on elämismaailman tutkiminen, ja yhtenä tunnusomaisena piirteenä on, että ihmistä ja hänen kokemuksiaan käytetään tutkimuksen tiedon lähteenä. Tutkimuksissa korostuvat ihmisten kertomukset ja kokemukset, jotka voivat olla hyvin opettavaisia silloin, kun pyritään ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa tulee esille myös tutkijan omat huomioid aineistosta. (Hirsjärvi ym. 2004, 164.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen kohdejoukko valitaan etukäteen. Yleisesti laadullisessa tutkimuksessa pyritään perehtymään tiettyyn joukkoon tai tapaukseen, joten tutkittava ryhmä/tapaus on määritelty jo ennen tutkimuksen aloittamista. (Hirsjärvi ym. 2004, 164.)

Laadullisessa tutkimuksessa on ominaista tutkimustavan joustavuus, ja näin ollen tutkimussuunnitelman usein muokkautuu tutkimuksen edetessä. Alkuperäisestä tutkimussuunnitelmasta voidaan joutua poikkeamaan aineistosta nousseiden huomioiden vuoksi. Kvalitatiivista tutkimusta tehdessä tulee huomioida ja ymmärtää tutkimuksessa käsiteltävien ilmiöiden ainutlaatuisuus kattavan lopputuloksen aikaansaamiseksi.

(Hirsjärvi ym. 2004, 164.) Oleellista on tuoda esille ja ymmärtää tutkimuskysymyksiin liittyvää näkymätöntä tietoa tai asiaa, joka kirjoitelmista nousee esille.

Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysiä pidetään perusmenetelmänä, jota voidaan käyttää laadullisissa tutkimuksissa. Sisällöllä tarkoitetaan aineistosta nousevaa aihetta tai teema. Analyysin avulla pyritään organisoitua ja kattavaan kuvaukseen aineistoon liittyvistä sisällöistä. Tutkimusongelma ja teoreettinen viitekehys muodostavat yhdessä aina lähtökohdan sisältöluokkien valinnalle. (Pietilä 1976.) Sisällönanalyysiä voidaan pitää joko yksittäisenä metodina tai se voidaan liittää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91). Sisällönanalyysiä pidetään lähinnä tieteellisenä metodina, joka pyrkii tuloksellisuuteen erityisesti verbaalisesta, symbolisesta tai kommunikatiivisesta materiaalista (Grönfors 1982). Kun sisällönanalyysi on tehty, empiirisestä aineistosta on prosessin avulla saatu muodostettua käsitteellinen näkemys tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2004, 108–116). Analyysin tarkoituksena on rakentaa verbaalinen ja ymmärrettävä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Sisällön analyysin ensisijainen tarkoitus on informaatioarvon lisääminen ja luoda selkeä ja yhtenäinen informaatiokokonaisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 114–115.)

Deduktiivinen sisällönanalyysi

Teoreettisesta tutkimuksesta voidaan puhua silloin, kun tutkimusaineiston analyysi pohjautuu jo olemassa olevaan teoriaan (Tuomi & Sarajärvi 2004, 95–99). Deduktiivisessa eli teorialähtöisessä sisällönanalyysissä aineiston luokittelu perustuu teoriaan tai käsitejärjestelmään, jolloin analyysiä ohjaa jokin valmis teema. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä aikaisempi tieto ohjaa aineiston analysointia. Tässä tutkielmassa analyysia ohjaa siis olemassa oleva teoria. Tarkoituksena on tämän teorian testaaminen valitsemani aineiston avulla.

Teoriaohjaava analyysi etenee kolmivaiheisena prosessina. Prosessiin kuuluu aineiston pelkistäminen, aineiston ryhmittely sekä käsitteellistäminen. Teorialähtöinen

sisällönanalyysi poikkeaa aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä sillä tavoin, että teorialähtöisessä edetään yleistyksestä yksityisyyteen, mikä on päinvastoin kuin aineistolähtöisessä analyysissä (kuvio 1). (Tuomi & Sarajärvi 2004, 115.)

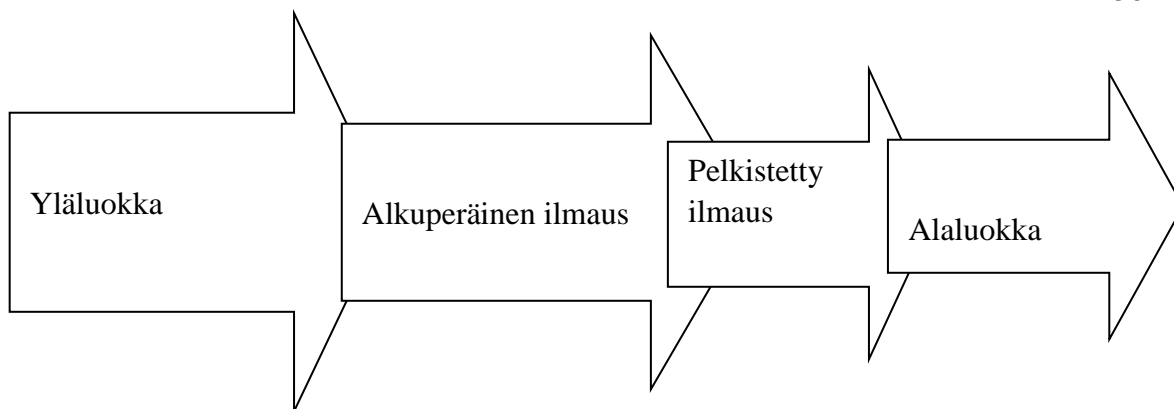
Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä yläluokat on luokiteltu valmiiksi teorian perusteella (taulukko 1, s 22) (Tuomi & Sarajärvi 2004, 115).

4.5 Teoreettisen sisällönanalyysin toteutus

Tässä tutkielmassa aineiston analyysi alkoi aineiston läpi käymisellä. Kävin aineistoa läpi vapaasti lukemalla ja tein esianalyysiä etsimällä keskeisiä teemoja, joita kirjoitelmista löytyi tutkimuskysymyksiini liittyen. (Berg 2008, 61.)

Konkreettisesti teorialähtöinen sisällönanalyysi etenee siten, että aluksi tutkija tekee analyysirungon, joka voi olla hyvin väljä tai strukturoitu. Tässä tutkielmassa yläluokkina ovat teorian keskeiset käsitteet: sosiaalinen, psykologinen ja taloudellinen vanhemmuus. Analyysirungon laatimisen jälkeen analyysirunkoon poimitaan aineistosta esiin nousevia asioita. Koska olen kerännyt aineistosta vain sellaisia vastauksia, jotka sopivat teoriaan, kyseessä on strukturoitu analyysirunko. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 113–116.) Poistin ilmaukset, jotka eivät sopineet analyysirunkoon eivätkä vastanneet tutkimuskysymykseeni. Poistamisen jälkeen muodostin aineiston alkuperäisilmauksista pelkistyksiä. Pelkistämisen tarkoituksena on karsia alkuperäisistä ilmauksista tutkimukselle epäolennainen tieto pois ja strukturoida vastauksia tutkimuksen kannalta sopivasti (taulukko 2). (Tuomi & Sarajärvi 2004, 109.) Pelkistuksen jälkeen ryhmittelin eli klusteroin esille nousseet ilmiöt, jolloin aineiston vastauksista nousi esiin samankaltaisuuksia, jotka yhdistin alaluokiksi (kuvio 1).

Deduktiivisen sisällönanalyysin mukaisesti aineisto on analysoitu ja jaettu yläluokkien mukaisesti (kuvio 1). Tämän jälkeen aineisto on pelkistetty alkuperäisilmauksista (taulukko 2). Pelkistuksen jälkeen on rakennettu alaluokat, jotka on yhdistetty yläluokkiin (taulukko 1).

Kuvio 1. Teorialähtöisen sisällönanalyysin eteneminen.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
"En näe eroa omassa tavassani olla vanhempi ennen ja jälkeen eroa. Elämä jakautuu aikaan lasten kanssa ja omaan vapaa-aikaan"	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ero ei muuta vanhemmuutta. 2. Eron jälkeen vanhemmuus jakautuu eri osa-alueisiin. 3. Vanhemmilla enemmän omaa aikaa.
"Etävanhemman vanhemmuus on juuri sellaista kuin hän sen haluaa olevan, vanhemmuuteen voi vaikuttaa vain omalta osaltaan"	<ol style="list-style-type: none"> 1. "Työrauhan" antaminen toiselle vanhemmalle 2. Luottamus toisen vanhemmuuteen 3. Hyväksyä se, ettei voi vaikuttaa enää toisen tapaan olla vanhempi.
"Tasa-arvoinen vanhemmuus eron jälkeen toteutuu mielestäni parhaiten yhteishuoltajuudessa silloin, kun lapsen luonapito on jaettu tasapuolisesti molempien vanhempien kesken"	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tasa-arvo 2. Asumisen järjestelyt
"Kommunikaation sujumiseen eron jälkeen kannattaisi panostaa. Etävanhempi on usein riippuvainen lähivanhemmasta tiedonlähteenä koskien lapsensa asioita"	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kommunikaatio, avoimuus 2. Tiedon välittäminen päiväkotia, koulu ym.

Taulukko 2. Esimerkki pelkistämisestä

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Miten vanhemmuus eron jälkeen esittäytyy aineistossa?

Deduktiivisessa sisällönanalyysissä analyysia ohjaa aikaisempaan tietoon perustava käsitelmä. Tässä tutkielmassa teorian kautta muodostui kolme yläluokkaa, taloudellinen, sosiaalinen ja psykologinen vanhemmuus.

Tutkimustuloksia olen pyrkinyt lähestymään avoimesti konkreettisen näkökulman kautta.

Lähden jaottelemaan kirjoitelmista nousseita asioita psykologisen, taloudellisen ja sosiaalisen vanhemmuuden kautta, pyrin tuomaan esille tulosten kautta niitä konkreettisia asioita, joita toimiva vanhemmuus vaatii eron jälkeen ja mistä asioista se koostuu. Kirjoitelmat olivat erittäin mielenkiintoisia ja avaavia tutkimuskysymykseni kannalta. Niissä tuotiin kattavasti esille asioita, jotka voivat omalta osaltaan vaikeuttaa vanhempien välisiä suhteita eron jälkeen, mutta myös asioita, joiden kautta vanhemmuutta on pystytty rakentavasti jatkamaan, vaikka ero on tullut osaksi perhekokonaisuutta. Vaikka aineisto ja teoria kulkevat käsi kädessä tutkimuksessani ja luovat tieteellistä tekstiä, halusin käyttää myös suoria lainauksia kirjoitelmista konkretian saavuttamiseksi ja analysoinnin selkeyden tavoittamiseksi.

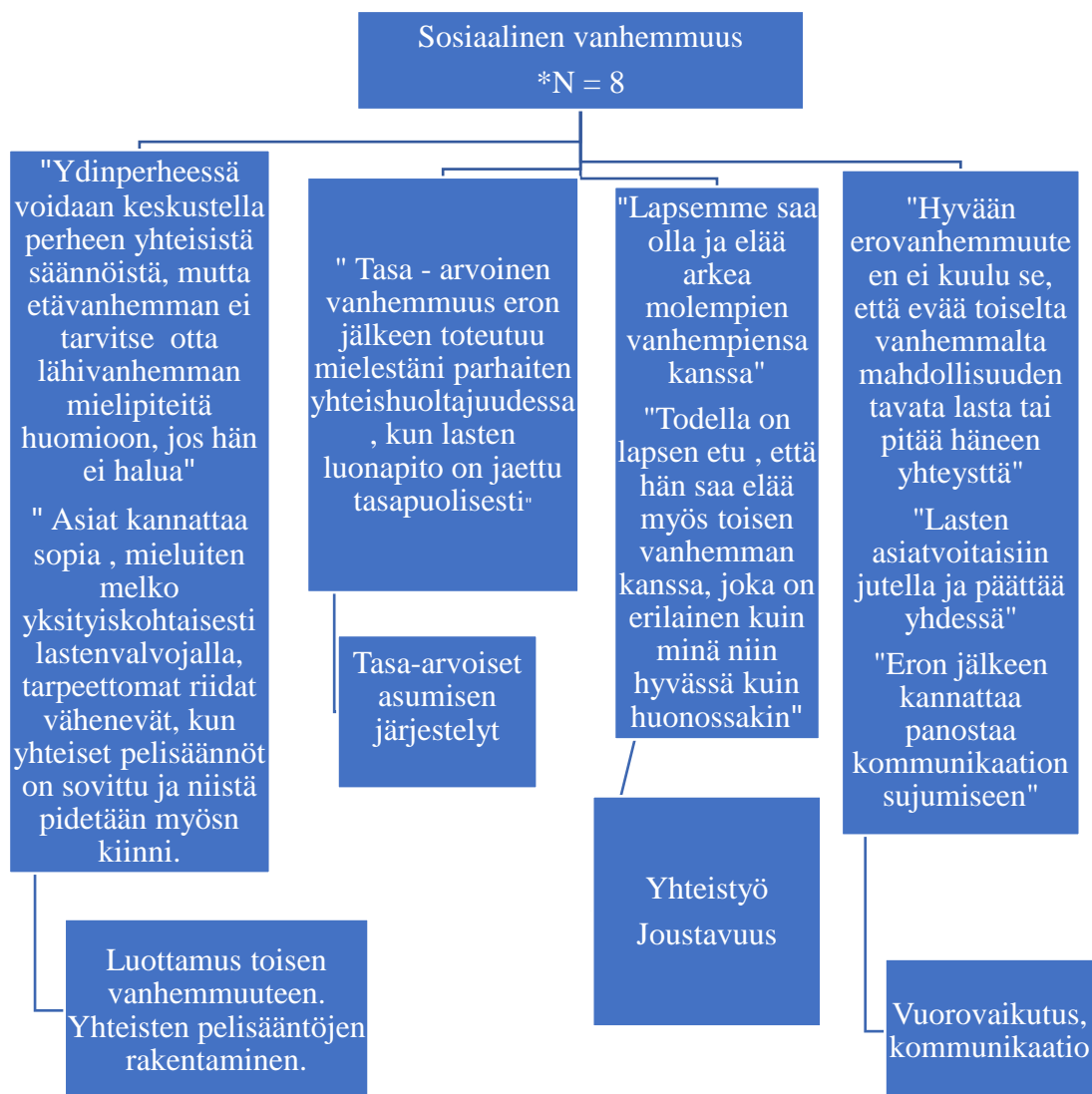
Tutustuessani vanhempien kirjoittamiin tarinoihin erovanhemmuudesta huomasin niiden poikkeavan joiltakin osin toisistaan, vaikka pääpiirteet siitä, miten vanhemmuus olisi hyvä hoitaa eron jälkeen, ovat monelta osin yhtenäiset.

Eron jälkeiseen vanhemmuuteen tuntuu vaikuttavan paljon se, millaisessa ympäristössä ja missä sosiaalisessa kontekstissa sitä toteutetaan. Eron jälkeen toisella vanhemmalla on suuri merkitys siihen, millaiseksi vanhemmuus eron jälkeen muotoutuu. Toimiva vanhemmuus eron jälkeen on aina kahden kauppaa. Vanhempien keskinäisellä halulla toimia tasa-arvoisina vanhempina eron jälkeen on valtava merkitys siihen, millaiseksi vanhemmuussuhde eron jälkeen rakentuu.

Jokainen vanhempi joutuu eron jälkeen pohtimaan ja muokkaamaan vanhemmuuttaan, mikä tarkoittaa vanhoista funktioista luopumista ja uusien hyväksymistä.

Tuloksissa pyrin tuomaan esille asioita, joiden kautta vanhempien ja ammattihenkilökunnan on mahdollista löytää käytännön keinoja ja toimia ja helpottaa eron jälkeisen vanhemmuuden rakentumista ja toteutumista.

5.2 Sosiaalisen vanhemmuuden toteutuminen eron jälkeen

Kaavio 1. Analyysiprosessi sosiaalinen vanhemmuus

* N = x tarkoittaa kuinka monessa aineiston kirjoituksessa kyseinen yläluokka esiintyi.

Kirjoituksia analysoitaessa sosiaalinen vanhemmuus nousi esille käytännön esimerkkien kautta. Yksi tällainen konkreettinen asia on kyky neuvotella. Yhteiskunnan siirtyessä yksihuoltajuudesta yhteishuoltajuuteen jatkuvasta keskustelusta on tullut osa eron jälkeistä vanhemmuutta.

Aineistosta nousi esille erityisesti vanhempien välisen vuorovaikutuksen lisäksi, kyky hyväksyä erilainen tapa olla ja toimia vanhempana. Vanhempien välinen kohtelias käytös ja kiinnostus lapsen asioihin olivat asioita, joiden katsottiin helpottavan erovanhemmuuden toteuttamista.

Tasa-arvoisen vanhemmuuden katsottiin toteutuvan parhaiten yhteishuoltajuudessa silloin, kun lasten luonapito oli jaettu tasaisesti vanhempien kesken. Silloin kun lasten käynnit toisen vanhemman luokse perustuivat vain joka toiseen viikonloppuun, koki lähivanhempi yhteishuoltajuudesta huolimatta kantavansa kokonaisvastuun yksin vanhemmuudesta. Tällöin toinen vanhempi nähtiin vain mahdollistavan lähivanhemmalle joskus hengähdystauon arjesta eikä perustuvanlaatuudesta vanhemmuudesta niinkään puhuttu.

Viikonloppuisin vanhemmuuttaan toteuttava vanhempi nähtiin lähinnä erilaisten aktivointipalvelujen tuottajana. Silloin kun vanhempi tapasi lastaan vain joka toinen viikonloppu, ei hän myöskään itse halunnut toimia rajojen ja sääntöjen asettelijana, vaan hän halusi olla lapselle sen vähäisen yhdessäoloajan mukava ja kiva aikuinen. Tämä vähäinen yhteinen aika haluttiin käyttää niin, että siitä jää hyvät muistot.

Silloin kun vanhemmuus perustui vain joka toisen viikonlopun vanhemmuuteen, nähtiin yhteishuoltajuuden joskus vaikeuttavan lähivanhemman vanhemmuuden toteuttamista. Esimerkiksi etävanhemman allekirjoitusta ja suostumusta tarvitaan muun muassa osoitteenmuutoksessa, mopokortti- ja passihakemuksessa.

Suurimmaksi onnistumisen edellytykseksi nousi eron jälkeisen vanhemmuuden toteuttamisessa vanhempien kyky toimia yhdessä, jättää parisuhteessa olleet ongelmat taka-alalle. Vain tätä kautta koettiin mahdolliseksi luoda vastuuntuntoinen vanhemmuussuhde. On kuitenkin äärimmäisen haastavaa erotella vanhemmuussuhde eron hetkellä parisuhteesta sekä tämän tuomasta katkeruudesta ja vihan tunteista. Ihmiset eroavat yleensä erimielisyyksien vuoksi, joten erimielisyydet vaikuttavat helposti vanhempien väliseen suhteeseen.

”Hyvä erovanhemmuus voisi lähteä siitä, että ymmärtäisi ja hyväksyisi eron hetkellä, että lapset tulevat olemaan aina yhteiset” – Nainen 1. -

Monissa kirjoitelmissa tuotiin esille sitä, ettei konkreettinen käytännön vanhemmuus muutu eron jälkeen, vaan edelleen on hoidettava arkiset askareet ruuanlaitosta pyykinpesuun silloin, kun lapset ovat kyseisen vanhemman luona. Eräässä kirjoitelmassa pohdittiin asiaa näin:

”En näe eroa omassa tavassani olla vanhempi ennen ja jälkeen eroa. Elämä jakautuu aikaan lasten kanssa ja omaan vapaa-aikaan.” – Nainen 2. -

Joustavuus ja tasa-arvo lapsen asumiseen liittyvissä asioissa nousivat sosiaalista vanhemmuutta ajatellen esille. Nähtiin tärkeänä, että valtataistelu paremman vanhemman roolista tulisi jättää taka-alalle ja keskittyä olemaan hyvä vanhempi omalta osaltaan lapselle. Lisäksi tuli tiedostaa, ettei voi vaikuttaa siihen, miten toinen vanhempi vanhemmuuttaan toteuttaa, vaan tulisi pyrkiä antamaan toiselle vanhemmalle ns. työrauha. Kuitenkin samalla yhtenäiset pelisäännöt ja toimintatavat koettiin vanhemmuutta tukevana asiana silloin, kun lapsi asui kahdessa kodissa.

Tiedon ja asioiden välittäminen vanhempien välillä liittyy avoimeen ja tasavertaiseen vanhemmuussuhteeseen. Lapsen kannalta katsottiin tärkeäksi myös hänelle läheisten sukulaissuhteiden ylläpitäminen erosta huolimatta.

Oma-aika koettiin yhdeksi suuremmista muutoksista eron jälkeisessä vanhemmuudessa. Kirjoitelmien kautta välittyi kuva, ettei parisuhteessa asuvilla vanhemmilla/puolisoilla olisi omaa aikaa ollenkaan. Oman ajan saaminen nähtiin eron kautta saaduksi positiiviseksi asiaksi. Korostettiin vapautta tehdä asioita, joista tykkää ja nauttii, silloin, kun lapset ovat toisella vanhemmalla. Oman ajan kautta koettiin saatavan voimavaroja ja jaksamista normaaliin arkeen.

Vaikka konkreettisen vanhemmuuden ei koettu muuttuneen, toisaalta koettiin, että vanhemmuus muuttui siten, ettei siihen voi vaikuttaa enää kuin omalta osaltaan.

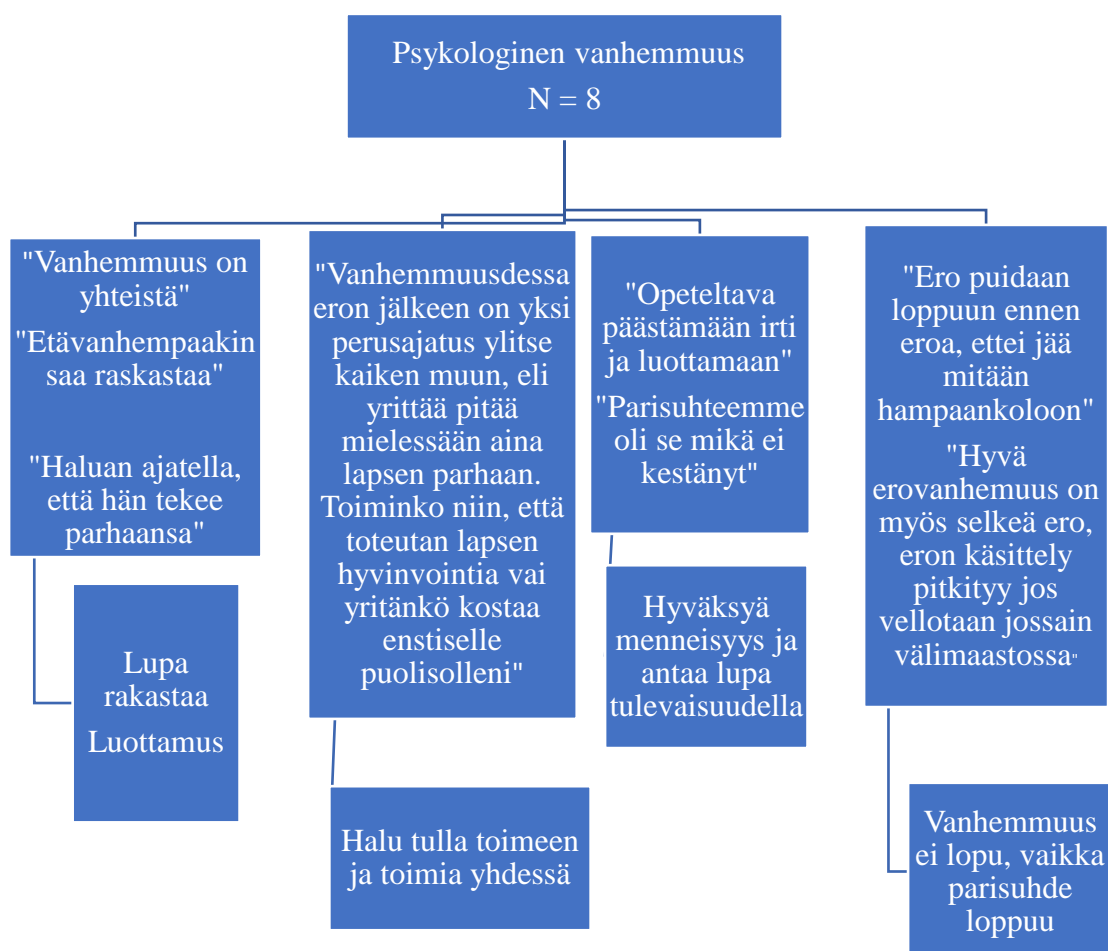
Etävanhemman vanhemmuus nähtiin asiana, johon ei voi vaikuttaa kuin etävanhempi itse. Neuvottelukyvyn lisäksi nousi kirjoitelmista esille hyväksyminen ja luottamuksen kulttuuri.

”Samalla minun oli opeteltava päästämään irti ja luottamaan.” – Nainen 3. –

Ydinperheessä kasvatukseen liittyvistä asioista voidaan neuvotella, mutta etävanhemman ei enää tarvitse ottaa lähivanhemman mielipiteitä huomioon, jos hän ei halua. Tämän asian ymmärtäminen ja huomioiminen on askel kohti parempaa eron jälkeistä vanhemmuutta.

Eron jälkeen tulee hyväksyä toisen erilainen tapa toimia ja toteuttaa omaa vanhemmuuttaan. Ideaalitilanteessa vanhemmilla olisi samanlaiset pelisäännöt ja kasvatusmetodit, mutta harvemmin tämä toteutuu ihmisten erilaisuuden ja uudelleen muotoutuvien perherakenteiden vuoksi. Uudet kumppanit ja puoliset tuovat omat näkökulmansa ja kantansa asioihin, joiden kautta perheiden toimintatavat rakentuvat.

5.3 Psykologinen vanhemmuus

Kaavio 2. Analyysiprosessi psykologinen vanhemmuus

Psykologinen vanhemmuus nähtiin kirjoitelmissa kykynä päästää irti menneestä ja hyväksyä tuleva. Vanhempien tulisi eron jälkeen osata päästää irti menneestä ja hyväksyä tuleva erilainen tapa toteuttaa vanhemmuutta. Jollekin katkeruus siitä, ettei kiiltokuvamainen ydinperheajatus toiminutkaan omalla kohdalla, jää varjostamaan tulevaakin elämää luoden siihen katkeruuden ilmapiirin. Niin kauan kuin vanhempien välillä on katkeruutta, ei pystytä rakentamaan avoimuuteen perustuvaa vuorovaikutuksellista vanhemmuussuhdetta.

Eron jälkeen saattaa tulla esille asioita, joita toinen vanhempi ei hyväksy, tai hän toimisi eri tavalla jossakin tilanteessa. Tällaiset erimielisyydet vaativat aikuisilta kykyä pohtia asiaa ulkopuolisena: onko asia/tapahtuma oikeasti niin suuri, että se vaatii toimenpiteitä, vai voiko asian sivuuttaa ja elää sen erilaisuuden kanssa, miten toinen vanhempi on asian hoitanut.

Kirjoitelmissa tuotiin asiaa esille siten, että joskus on helpompi vain antaa asian olla kuin puuttua kaikkeen. Kyky luottaa siihen, että toinenkin osaa ja kantaa vastuunsa vanhemmuudesta vaikkakin eri tavoin, luo pohjan rakentaa vanhemmuutta yhdessä.

Hyväksymällä toisen vanhemman erilainen kyky ja toimintatavat toteuttaa vanhemmuutta luodaan lapsille hyväksynnän ilmapiiri. Lapsille on tärkeää tietää, että vanhemmat ovat keskenään väleissä ja molemmat pyrkivät toimimaan heidän parhaakseen. Psykologisessa vanhemmuudessa nähtiin erityisen tärkeänä luottamus toiseen vanhempaan sekä vanhempien välinen ymmärrys siitä, että kaiken perustana toimii lapsen etu.

”Parisuhteemme oli se mikä ei kestänyt, ei vanhemmuutemme” – Nainen 4.-

Silloin kun huoltajuudesta ei riideltä, koettiin vanhemmuuden toteutuminen eron jälkeen paremmaksi. Halu tulla toimeen ja toimia yhdessä luo perustan vanhemmuuden jakamiselle. Vanhempien tulee ymmärtää, ettei lapsista erota, vaikka parisuhde päättyy. Menneisyyden hyväksyminen osaksi elämää ja katseen siirtäminen tulevaisuuteen mahdollistavat elämän jatkumisen eron jälkeen. Kyky antaa anteeksi ja olla katkeroitumatta mahdollistavat hyvän ja riittävän vuorovaikutussuhteen rakentamisen. Lapsen kannalta nähtiin tärkeäksi pyrkiä luomaan toisesta vanhemmasta myönteinen kuva lapselle ja antaa lapselle lupa rakastaa avoimesti myös toista vanhempaa. Koettiin, että ero pitää käsitellä loppuun, jotta lasten asioista on helpompi sopia. Hyvä eron jälkeinen vanhemmuus voi toteutua vain, jos vanhempien väliset asiat on loppuun käsitelty ja tehty selkeä ero.

Vanhempien tulee omalla toiminnallaan pyrkiä luomaan lapselle turvalliset puitteet kasvaa ja kehittyä. Lasten tulee uskaltaa puhua avoimesti toiselle vanhemmalle toisen kodissa tapahtuvista asioista ilman, että he tuntevat syyllisyyttä tai joutuvat pelkäämään

sitä, että toinen vanhemmista pahoittaa mielensä. Avoimuus vanhempien välillä sekä suhteessa lapsiin nousi kirjoitelmista esille perustavanlaatuisena asiana silloin, kun pohdittiin asioita, joiden kautta toimiva vanhemmuus eron jälkeen voi jatkua.

Hyvän ja tasapainoisen vanhemmuussuhteen perustaksi nähtiin kokonaisvaltaisesti aika, ja vanhempien tulee hyväksyä ajan vaikutus suhteeseen. Ero on yksi elämän suurimmista kriiseistä, joka vavahduttaa voimakkaasti kaikkea sitä perustaa, jolle elämä on sillä hetkellä rakennettu ja luotu. Näiden tunteiden läpikäyminen vaatii aikaa, ja sitä tulee silloin itselleen myös antaa. Vanhempien tulee käydä oma eroon liittyvä tuskansa läpi, mutta myös mahdollistaa lapselle hänen tarvitsemansa aika käsitellä eron tuomaa surua.

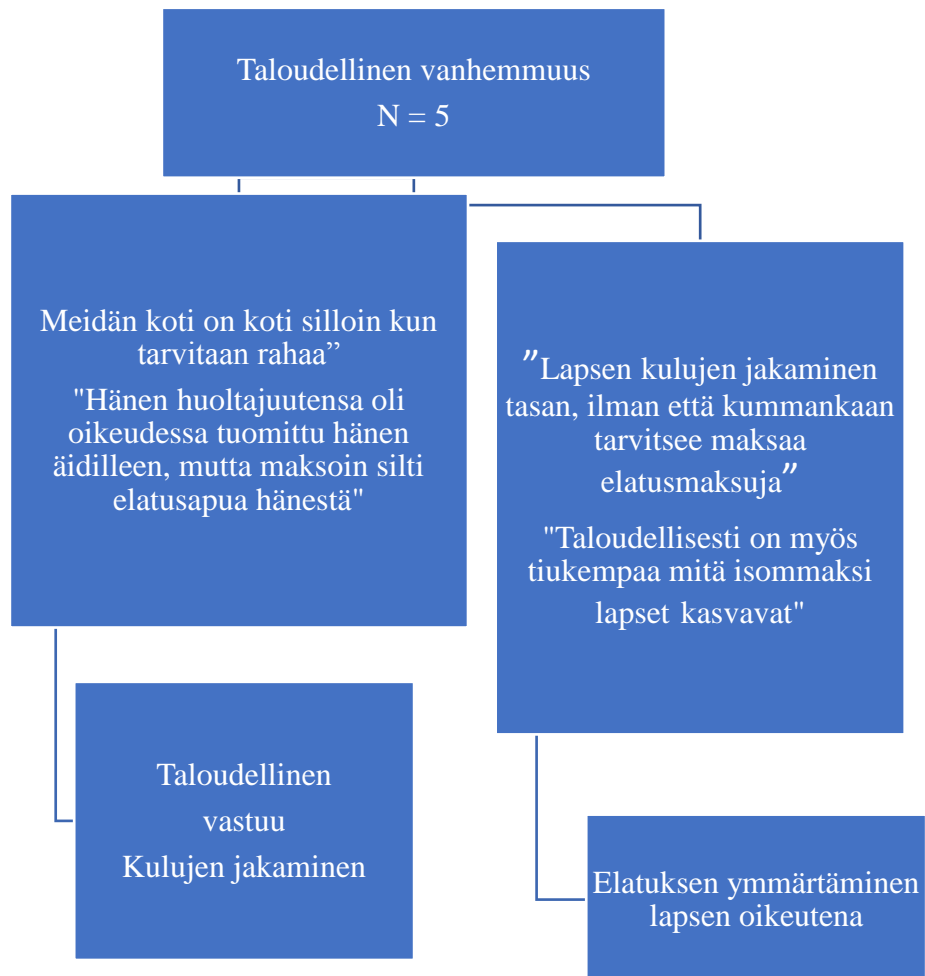
Surun ja muiden eron herättämien tunnetilojen jälkeen voi huomata eron tuoneen vanhemmuuteen hyvääkin. Eron myötä oma rakkaus lapseen voi kirkastua, kun sitä ennen kaikki aika ja energia on voinut mennä huonossa parisuhteessa jaksamiseen. Eron alkuvaiheessa on ymmärrettävää, että vanhempi joutuu prosessoimaan oman surunsa lisäksi lapsen surua. Tällöin vanhemmuus voi joutua koville ja epävarmuuden tunne pärjäämisestä voi konkretisoitua. Tässä hetkessä koetaan tärkeiksi tukiverkostot, niin ystävät kuin oma perhe.

Käsittelemällä omat tunteensa suhteessa toiseen vanhempaan pystyy vasta suhtautumaan vanhemmuuteen vanhemmuutena ja rakentamaan tätä polkua eteenpäin sekä ymmärtämään, että lapselle suhde molempiin vanhempiin on lapsen etu. Vanhempien tulee ymmärtää ja tiedostaa, että lapselle riittää se hetki ja todellisuus, jossa hän on, ja tekemällä hetkestä hyvän luodaan lapselle hyvä olo. Vanhemmalta vaaditaan suurta kypsyyttä, jotta hän pystyy luomaan lapselle omista ristiriitaisista tunteistaan huolimatta sellaiset puitteet, jossa lapsi pystyy olemaan tasavertaisesti kummankin vanhemman kanssa.

”Siinäkin on jo alkuun ihan sulattamista, että ihminen jonka kanssa itse ei enää haluaisi olla tekemisissä tai kuulla hänen elämästään, on lapselle aivan yhtä rakas ja läheinen kuin ennenkin” – Nainen 5. –

5.2 Taloudellinen vanhemmuus eron jälkeen

Taloudellinen vanhemmuus yläluokkana koostuu alaluokista, elatuksen ymmärtäminen lapsen oikeutena, taloudellisesta vastuusta sekä kulujen jakautumisesta tasavertaisesti.

Kaavio 3. Analyysiprosessi taloudellinen vanhemmuus

Aineistossa tuli esille konkreettisesti taloudellisen tuen vastuun jakautuminen eron jälkeen. Jos ennen eroa on taloudellinen vastuu lasten asioista jaettu vanhempien kesken, joten onko oikein, että tämä muuttuu eron jälkeen.

Lapsen taloudellisen tuen tarve ei lopu siihen, kun vanhemmat eroavat. Joissakin tapauksissa taloudellisen avun tarve voi kasvaa. Lapsi voi tarvita eron jälkeen asumisjärjestelyistä riippuen tavaroita kaksin kappalein, kun ennen niitä on riittänyt vain yksi. Tarvitaan mahdollisesti kahdet ulkovaatteet ja kaksi polkupyörää. Ero tuo näkyväksi taloudelliset erot vanhempien välillä.

Vanhempien tulot tulevat laskennallisesti esille lastenvalvojan tehdessä elatussopimuksia lapsista. Tämä voi herättää vanhempien välillä katkeruutta siltä osin, jos toisen tulot ovat toista suuremmat, mutta pääasiallinen taloudellinen vastuu lasten arjen pyörittämisestä on kuitenkin sillä vanhemmalla, kenellä on pienemmät tulot.

Elatustuki tai -apu eivät kokonaisuudessaan vastaa lapsen kuluja kuukaudessa, vaan vanhempien olisikin tärkeää pystyä realistisesti puhumaan lapsen oikeista ja konkreettisista menoista ja suhteuttaa taloudellinen tuki oikeiden menojen ja omien kykyjen mukaan.

Lapsen kulujen tasaaminen nähtiin kirjoitelmissa hyvää vanhemmuussuhdetta tukevana asiana. Taloudellisten kustannusten jakautuminen tasan ilman, että kummankaan tarvitsee maksaa elatusmaksuja, koettiin tasa-arvoisen vanhemmuuden kannalta olennaiseksi. Tällaisen järjestelmän nähtiin olevan mahdollista vuoroviikkojärjestelyssä.

5.4 Vanhemmuus eron jälkeen

Tasa-arvoinen vanhemmuus koettiin eron jälkeen mahdolliseksi, kun kaikki yllä mainitut palaset osuvat kohdilleen. Helppoa se ei ole, koska omat tunteet ja koko muu elämä hakevat paikkaansa. Toimivan eron jälkeisen vanhemmuuden tärkein perusta on vanhempien keskinäinen halua toimia yhdessä ja niiden tosiasioiden ymmärtäminen, että lapsella on oikeus molempiin vanhempiinsa eikä kumpikaan vanhemmista omista lasta. Hyvään erovanhemmuuteen ei kuulu se, että toiselta vanhemmalta yritetään evätä mahdollisuus tavata lasta tai olla häneen yhteydessä.

Taloudellisen vastuun jakautuminen oli myös yksi perustavanlaatuisista kysymyksistä, kun kirjoitelmissa oli pohdittu asioita, joiden kautta hyvä ja tasa-arvoinen vanhemmuussuhde voi jatkua eron jälkeen. Taloudelliset kysymykset olivat usein riitoja ja erimielisyyksiä aiheuttavia. Jos näitä ei ollut, koettiin vuorovaikutuksellisen vanhemmuussuhteen rakentaminen helpommaksi. Tärkeintä kaikessa on perusarvostuksen ja luottamuksen säilyttäminen toista kohtaan vanhempana.

”Hyvä erovanhemmuus on sen oivaltamista, että vanhemmuus todella jatkuu ihan seuraavasta päivästä eron jälkeen” – Nainen –

Aikuisten on tiedostettava, että vanhemmuus jatkuu eron hetkestä lähtien. Vanhemmuutta ei voi laittaa jäähyllä odottamaan siksi aikaa, kun itse prosessoi asiaa. Vanhemmuus tulee hoidettavaksi omasta tuskasta ja surusta huolimatta. Vaikeissakin hetkissä pitkälle kantaa tahto ajatella lasten parasta.

Kirjoituksia analysoitaessa nousi esille joitakin konkreettisia käytännön asioita, joiden kautta toimiva vanhemmuussuhde voidaan saavuttaa eron jälkeen. Tällainen konkreettinen asia oli kyky neuvotella.

Jaottelen kirjoitelmista nousseita asioita psykologisen, taloudellisen ja sosiaalisen vanhemmuuden kautta ja pyrin tuomaan esille tulosten kautta konkreettisia asioita, joita toimiva vanhemmuus vaatii eron jälkeen ja mistä asioista se koostuu. Kirjoitelmat olivat erittäin mielenkiintoisia ja avaavia omien tutkimuskysymysteni kannalta. Niissä tuotiin kattavasti esille asioita, jotka voivat omalta osaltaan vaikeuttaa vanhempien välisiä suhteita eron jälkeen, mutta myös asioita, joiden kautta vanhemmuutta on pystytty rakentavasti jatkamaan, vaikka ero on tullut osaksi perhekokonaisuutta.

Jokainen vanhempi joutuu eron jälkeen muokkaamaan vanhemmuuttaan. Kuitenkaan kaikki eivät koe vanhemmuuden konkreettisesti muuttuneen eron jälkeen, ja eräässä kirjoitelmassa oli pohdittu asiaa näin: ”En näe eroa omassa tavassani olla vanhempi ennen ja jälkeen eroa. Elämä jakautuu aikaan lasten kanssa ja omaan vapaa-aikaan.”

6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Yhteenveto

Tässä tutkimuksessa olen pyrkinyt ymmärtämään vanhempien omia kokemuksia siitä, mitkä asiat vaikuttavat toimivan eron jälkeisen vanhemmuussuhteen rakentamiseen. Tuon tutkimuksessa esille vanhempien tärkeiksi kokemia asioita, joiden ansiosta vanhemmuussuhde voi jatkua kaikkia osapuolia miellyttävänä ja hyvänä eron jälkeen. Tutkimukseni teko käynnistyi syksyllä 2017 aineiston keruulla, jatkui keväällä 2018 ideapaperin muotoilulla ja tuli päätökseen elokuussa 2018.

Aiheen valinta pohjautuu henkilökohtaiseen kiinnostukseeni perheiden parissa tehtävää työtä kohtaan. Olen oman työni kautta huomannut, millainen valtava merkitys toimivalla vanhemmuudella on monessa asiassa. Mielenkiintoni ja motivaationi ovat ohjanneet tutkimuksen tekemistä siltä osin, että olen halunnut löytää konkreettisia asioita helpottamaan omaa työtäni, joilla eron jälkeistä vanhemmuussuhdetta voidaan tukea. Oma haluni auttaa vanhempia elämän isossa kriisitilanteessa on ollut yksi tutkimukseni lähtöajatuksista. Tutkimusta tehdessäni olen myös itse kokenut oivalluksia ja ymmärtämisen ihmeitä. Tätä tutkimusta tehdessäni itsessäni nousi halu kehittää omaa osaamistani kyseisellä alalla enemmän ja ilmoittauduin perhesovittelukoulutukseen.

Aloitin tutkimuksen tekemisen tutustumalla aihealueesta tehtyihin tutkimuksiin ja huomasin, että asiaa oli tutkittu varsin vähän siihen verrattuna, kuinka yleistä erovanhemmuus tällä hetkellä on. Eron jälkeinen vanhemmuus on esillä myös mahdollisten tulevien lakiuudistustenkin vuoksi. Juha Sipilän hallitusohjelmaan kuuluu lapsen huolto- ja tapaamisoikeuslainsäädännön uudistaminen osana lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa (Korkeila 2017).

Tutkimukset koskettivat erovanhemmuutta suurimmalta osin lasten näkökulmasta katsottuna, ja niissä pohdittiin, millaisia vaikutuksia erolla on lapsiin ja heidän kasvuun ja kehitykseen. Jäin kaipaamaan konkreettista tietoa siitä, miten vanhemmat kokevat eron jälkeisen vanhemmuuden ja mitkä asiat he kokevat siihen vaikuttavan, jotta vanhemmuus eron jälkeen voi jatkua hyvänä kaikkien osapuolten näkökulmasta katsottuna. Alun perin aikomukseni oli kerätä aineisto sosiaalisessa mediassa avoimen kirjoituspyynnön avulla, mutta tutustuttuani Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston valmiisiin aineistoihin muutin suunnitelmaa. Löysin arkistosta omaa tutkimustani varten sopivan aineiston. Tätä kautta

aineistokseni löytyi Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston (FSD) elektroninen aineisto ”FSD2739 Erovanhemmuuskirjoitukset 2011–2012”. Kyseinen aineisto sisältää valtakunnalliseen kirjoituskilpailuun osallistuneiden kirjoituksia aiheesta vanhemmuus eron jälkeen. Kirjoituskilpailuun oli osallistunut yhteensä kahdeksan kirjoittajaa, joista viisi oli naisia ja kolme miestä. Tämä helpotti aineiston valintaa, sillä halusin huomioida molempien vanhempien mielipiteet. Aineiston määrä oli sopiva pro gradu -tutkielman tekemiseen, ja sain aineistosta vastauksia tutkimuskysymykseeni.

Aineiston olen analysoinut deduktiivista sisällönanalyysiä käyttäen. Deduktiivisessa sisällönanalyysissä aikaisempi tieto ohjaa aineiston analysointia. Tässä tutkielmassa analyysia ohjaa olemassa oleva teoretieto. Valittu analysointitapa sopi hyvin kirjoitelmien tutkimiseen tutkimuskysymyksen avulla.

Kirjoitelmissa oli hyvin maanläheisesti avattu ja tuotu esille konkreettisia keinoja ja asioita, jotka vanhemmat olivat itse kokeneet helpottavina tekijöinä tarkasteltaessa toimivaa eron jälkeistä vanhemmuussuhdetta.

Sisällönanalyysi oli helppo ja luonteva toteuttaa kyseisen aineiston osalta, sillä kertomukset olivat selkeästi kirjoitettuja ja tutkimuskysymykseeni kantaaottavia. Sisällönanalyysillä pystyin lähestymään aineistosta nousseita teemoja syvemmin. Koin tämän vaiheen tärkeänä osana analysoinnin prosessia, ja sen avulla pystyin kirjoittamaan tuloksia ymmärrettävään muotoon auki.

Deduktiivista sisällönanalyysiä käyttäen nostin aineistosta esille kolme luokkaa: sosiaalisen, psykologisen ja taloudellisen vanhemmuuden. Näiden luokkien alle nostin aineistosta esille konkreettisia asioita, joiden kautta hyvää erovanhemmuutta rakennetaan. (Jokinen, Suoninen & Wahlström 2012, 9–10, 12, 18, 69–72.)

Pidin tärkeänä tuoda esille tutkimuksessani vanhempien omaa näkemystä asioista ja luoda selkeää ja ymmärrettävää tekstiä. Lähtökohtana tutkimusta tehdessäni oli luoda ja tuottaa tutkimus, joka on kaikkien luettavissa ilman, että sen ymmärtäminen vaatisi erityistä osaamista sosiaalialalta. Koen olevani tutkijana konkreettinen ja käytännönläheinen. Haluan luoda tutkimusta, josta koen olevan konkreettista hyötyä sosiaalityössä.

6.2 Tulosten reflektointi

Tutkimukseni tarkoituksena on ollut tarkastella eron jälkeistä toimivaa vanhemmuutta eli sitä, mitä on toimiva vanhemmuus eron jälkeen ja mitkä asiat sitä tukevat. Analyysin perusteella toimiva eron jälkeinen vanhemmuus perustuu yhteistyöhön vanhempien välillä. Eron jälkeinen toimiva vanhemmuus on aina riippuvainen molemmista vanhemmista ja heidän omasta halustaan toimia yhdessä ja yhteistyössä. Yhteistyö vaatii sujuakseen hyvää kommunikointia vanhempien välillä ilman riitelyä ja toisen vanhemman syyttelyä. Keskusteluyhteyden säilyttäminen eron jälkeen on toimivan vanhemmuuden perusedellytys. Eron jälkeisessä vanhemmuudessa tulee muistaa, että lapset ovat yhteisiä loppuelämän parisuhteen loppumisesta huolimatta. Vanhemmuus ei pääty, vaikka parisuhde päättyykin. Ero voi joskus johtaa tilanteisiin, että vanhempien välinen vuorovaikutus ei toimi ja on mahdotonta hoitaa lasten asioita. Tällöin vanhempien tulisi pyrkiä jättämään omat henkilökohtaiset ristiriidat taka-alalle ja keskittyä lasten hyvinvointiin. (Hughes 2005.)

Toimivaan erovanhemmuuteen kuuluu olennaisesti se, että vanhemmat noudattavat yhteisiä pelisääntöjä kasvatustehtävässään. Vanhempien tulee huomioda toisen yksilöllinen tapa toimia ja toteuttaa omaa vanhemmuuttaan. Eron jälkeen ei voi enää olettaa tai vaatia toisen vanhemman toimivan itselle ominaisella tavalla kasvatustehtävässä, vaan tulee luottaa toisen vanhemman kykyyn olla aikuinen ja vanhempi. Eron jälkeisessä vanhemmuudessa tulee väistyä sivuun ja antaa toiselle vetovastuu sovitun mukaisesti arjen vanhemmuudesta. Tämä ei tarkoita vanhemmuudesta irrottautumista ja luopumista, vaan kykyä aikuismaiseen ajatteluun toisesta turvallisesta vanhemmasta. Erossa vanhemmat joutuvat prosessoimaan itsensä kanssa uuden tavan olla ja toteuttaa vanhemmuuttaan. Ennen eroa lapset ovat olleet läsnä arjessa ja elämässä koko ajan, mutta eron jälkeen läsnäolo vähenee. Tämän hyväksyminen ja tiedostaminen osana vanhemmuutta vaatii aikuisilta kykyä jättää omat ristiriidat vanhemmuuden ulkopuolelle.

Aineistostani käy ilmi, että toimivaan erovanhemmuuteen kuuluu toisen vanhemman tukeminen vanhemmuudessa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, ettei lapselle puhuta toisesta vanhemmasta pahaa eikä omalla toiminnalla yritetä vieraannuttaa lasta toisesta vanhemmastaan estämällä tapaamisia.

Tutkimuksesta nousee esille se, että toimivaan ja hyvään erovanhemmuuteen kuuluu vanhemman kiinnostus lapsensa asioista silloinkin, kun lapsi ei ole hänen luonaan.

Yhteydenpito lapseen ja kiinnostus hänen asioita kohtaan luovat vahvaa vanhemmuussuhdetta silloinkin, kun lapsi ja vanhempi eivät asu samassa osoitteessa. Vanhemman oma aktiivisuus kannattelee vanhemmuussuhdetta ja helpottaa arjen jatkumista, kun asumisjärjestelyjen muutokset tuovat käytännön toteutukseen omat haasteensa.

Lapsen etu nousee kirjoitelmista selvästi esille, ja se nähdään jopa henkilökohtaisena uhrauksena. Lisäksi ollaan valmiita joustamaan omista periaatteista ja mielipiteistä, jos sillä vähennetään lapsen kuormitusta eron liittyvissä asioissa. Lapsen etua ajatteleva vanhempi pyrkii rakentamaan lapselle kaikesta huolimatta vakaan ja turvallisen kasvuympäristön ja olosuhteet. Vanhemman tulee antaa lapselle aikaa sopeutua eron myötä tuleviin muutoksiin lapsen oman aikataulun mukaisesti. (Gry 2010, 112 - 122.)

Aineistosta kävi selvästi esille se, että ennen kuin eron jälkeinen vanhemmuus voi toimia, vanhempien on käytävä henkilökohtaisesti läpi ero ja sen tuomat tunteet. Eron täytyy olla käsitelty, jotta vanhemmat voivat jatkaa ”puhtaalta pöydältä” vanhemmuuttaan. Aineistossa korostuu, että hyvin hoidettu selkeä ero antaa kaikille osapuolille mahdollisuuden jatkaa eteenpäin. Epävarmuus jatkosta ja eron tilasta ei tee hyvää kenellekään.

Tutkimukseni tulokset ovat paljolti yhtenäisiä aiheesta aiemmin tehtyjen tutkimusten kanssa. Esimerkiksi Hughes (2005) on todennut tutkimuksessaan, että ristiriitojen vähentäminen ja vanhempien keskinäinen viestintä vähentävät merkittävästi eron kielteisiä vaikutuksia lapsiin. Luokkanen (2015) ja Lehtimäki (2016) ovat nostaneet esille tutkimuksissaan toimivan erovanhemmuuden kannalta tärkeiksi asioiksi vanhempien välisen yhteistyön sujuvuuden, hyvän keskinäisen kommunikaation sekä toisen vanhemman kunnioittamisen. Nämä kyseiset asiat tulevat esille myös omassa tutkimuksessani.

6.3 Tutkimusprosessin reflektio

Tutkimusta tehdessä on pyrittävä tutkimuksen luotettavuuteen, virheettömyyteen ja uskottavuuteen. Tutkimusetiikkaan kuuluu rehellisyys, tarkkuus ja huolellisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 134.) Luotettavuuden arvioinnissa tulee huomioida aineiston rajoitukset. Omassa tutkimuksessani tulee huomioida se, että aineisto koostuu kahdeksan

kirjoittajan henkilökohtaisista näkemyksistä ja kokemuksista erovanhemmuudesta. Toiset kirjoittajat olisivat saattaneet kirjoittaa asiasta eri tavalla, minkä vuoksi tulokset olisivat olleet myös erilaisia. Kirjoitelmiin on voinut vaikuttaa kirjoittajan mieliala, tunne ja kokemus erosta sillä hetkellä, jolloin hän on kirjoituskilpailuun osallistunut. En koe näillä asioilla olleen oman tutkimukseni kannalta suurta merkitystä, mutta asia tulee tiedostaa, kun tuloksia pohditaan. Tutkimuksen tulokset perustuvat kirjoituskilpailuun osallistuneiden henkilöiden omista kokemuksista erovanhemmuudesta, mutta uskon, että heidän näkemyksiinsä erovanhemmuudesta voi moni sen kokema samaistua.

Tutkimusprosessin analyysivaiheessa pohdin, mitä annettavaa tutkimuksellani voi olla ja mihin sillä pyrin. Antaako se aiheesta mitään uutta tutkimuskentälle? En koe vastausten samankaltaisuuden olevan negatiivinen asia, vaan voin omalla tutkimuksellani syventää sitä tietoa, mitä erovanhemmuudesta jo tiedetään. Koen myös tuovani uutta konkreettista näkökulmaa asioihin. Olen pyrkinyt lähestymään aineistoa konkreettisella ajatuksella ja löytämään sieltä tapoja ja keinoja, joilla vanhemmuus eron jälkeen toimii. Aiemmin erovanhemmuutta on tutkittu pikemminkin ongelmälähtöisesti kuin etsimällä ongelmiin helpotuksia.

Keskittymällä aineiston analyysissä toimivaan erovanhemmuuteen vanhempien näkökulmasta on ilmiselvää, että jotakin jää ilmiön ulkopuolelle. Omassa tutkimuksessa ulkopuolelle jää esimerkiksi sen tarkastelu, mitä asioita lapset pitävät erovanhemmuudessa tärkeinä asioina. Tätä asiaa olen lähestynyt teoriaosuudessa sekä jonkin verran tulosten tarkastelussa, sillä lapset ovat olennainen osa vanhemmuutta. Olisi mielenkiintoista tutkia eron jälkeistä vanhemmuutta lasten näkökulmasta: miten ja mitkä asiat lapset kokevat tärkeiksi vanhemmuuden jatkumisessa ja millaiset asiat ovat tuoneet turvaa ja lohdutusta kriisissä.

Deduktiivinen sisällönanalyysi toimi tässä tutkielmassa hyvin aineiston analyysimenetelmänä. Aineiston ollessa pieni oli jotenkin turvallista perustaa tutkimuksen analyysi jo olemassa olevaan teoria tietoon, ja lähteä tätä kautta näkemään aineistosta tutkimuskysymykseen liittyneet asiat. Itselleni kyseinen aineiston analyysimenetelmä oli uusi, ja jouduinkin tutkielmaa tehdessäni tosissani perehtymään kyseiseen analyysimenetelmän käyttöön. Kyseisen menetelmän sisäistämisen jälkeen, tämä menetelmä tuntui oikealta vaihtoehdolta tähän aineistoon ja tutkielmaan.

Tutkimusta laadittaessa tulee pohtia sen eettistä perustaa ja sen tuottaman tiedon todenperäisyyttä. Onko tutkimuksen kautta saatu tietoa todellista tietoa? Miten tutkija on saattanut vaikuttaa tutkimuksen kulkuun tai tuloksiin tiedostamatta sitä itse. Tutkimuksen tulee olla vastuullisesti toteutettu ja puolueeton näkemys tutkimuksen kautta nousseista asioista, ja sen tulee perustua ihmisarvon kunnioittamiseen ja oikeudenmukaisuuteen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta) Suomen perustuslailla säädetään yksityisyydensuojasta, joka on myös tutkimuseettisesti tärkeä periaate. Tietosuojan huomioiminen tutkimusprosessissa tutkimusaineistojen keruun, käsittelyn ja tulosten julkaisemisen kannalta suojaa henkilöiden yksityisyyttä. (Suomen perustuslaki.)

Aineistoa hankkiessani Yhteiskuntatieteellisestä tietoarkistosta olen lupautunut ilmaisemaan aineiston alkuperän tutkimusraportissani ja tutkimuksen valmistuttua hävittämään aineiston. Aineistoon ei sisälly eettistä ongelmaa, sillä aineisto on arkistoitu tutkimuskäyttöä varten. Kirjoituskilpailuun osallistuneille tämä on selvitetty jo ennen kuin he ovat kilpailuun osallistuneet. Aineistot oli muokattu anonyymeiksi, joten en saanut itsekään tietää kirjoitelmien laatijoiden henkilöllisyyttä. Kirjoitelmissa ei ollut muita tunnistetietoja kuin sukupuoli, ammatti ja asuinpaikka sekä nimimerkki, jos oli sellaista halunnut käyttää. Joissakin kirjoitelmissa ei ollut kaikkia tunnistetietoja, sillä niiden ilmoittaminen oli perustunut vapaaehtoisuuteen. Näin ollen tutkimusaineisto ei vaaranna kenenkään yksityisyyttä tai itsemääräämisoikeutta, vaan kirjoituskilpailuun osallistuneilla on ollut tieto siitä, että heidän kirjoituksiaan tullaan käyttämään tutkimusaineistona eikä heidän henkilökohtaisia tietojaan saateta ulkopuolisten tietoon.

6.4 Tutkimuksen käyttö ja rajoitukset sosiaalialan työkentällä

Tutkimukseni rajoitukset liittyvät aineistoon. Käyttämäni aineisto koostuu kirjoitelmista, jotka eron kokenut vanhempi on kirjoittanut. Näin ollen ne ovat kirjoittajien henkilökohtaisia näkemyksiä tapahtuneesta, ja toisella henkilöllä olisi saattanut olla erilainen näkemys asiasta.

Alun perin olin varautunut keräämään aineiston itse kirjoituspyynnön avulla, mutta valmiin aineiston löytyminen Yhteiskuntatieteellisestä tietoarkistosta helpotti osaltaan tutkimukseni laatimista sekä säästi aikaa ja vaivaa. Valmista aineistoa käyttäessäni en tiennyt, sisältävätkö kirjoitelmat tutkimuskysymykseeni vastaavaa tekstiä, joten olin

varautunut hankkimaan lisää aineistoa tarvittaessa itse. Aineisto kuitenkin vastasi hyvin tutkimuskysymykseeni, ja sain tarvittavan aineiston tutkimukseeni. Toisaalta olen harmitellut, etten kerännyt aineistoa itse, sillä se olisi voinut tuoda jotakin uutta ja erilaista kyseiseen aineistoon verrattuna.

Tutkimuksen tärkein ja perustelluin tehtävä on uuden tiedon tuottaminen ja hyödynnettävyys (Karvanen 2013). Omaa tutkimusta tehdessäni pohdin, tuoko tutkimukseni jotakin uutta jo olemassa olevan tutkimustiedon rinnalle. Mahdollisesti tutkimukseni kautta saatu tieto vastaa paljon jo olemassa olevaa tietoa erovanhemmuudesta. Koen kuitenkin tuoneeni erovanhemmuuden kenttään konkreettista tietoa siitä, millaiset asiat erovanhemmuuden toimivuuteen vaikuttavat. Näkisin, että tutkimuksestani voi olla hyötyä sosiaalityön kenttä- sekä kehittämistyössä. Tutkimustulosten kautta voitaisiin kehittää erovanhempien tukimuotoja. Pyrin tuomaan tutkimustulosten kautta esille niitä asioita, joita sosiaalityön asiakastyössä tulee huomioida, kun perheessä tapahtuu vanhempien ero. Asiakastyön tarkoitus on tukea perhettä sen kohtaamassa kriisissä ja tarjota oikeita tukipalveluita.

LÄHTEET

- Alasuutari, Maarit (2003) Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Helsinki: Gaudeamus, 14.
- Alasuutari, Pertti (2001) Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino, 82.
- Ainsworth, Mary, Blehar, Mary, Waters, Everett & Wall, Sally (1978) Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation. Lawrence Erlbaum, Hillsdale, New Jersey.
- Ainsworth, Mary & Bowlby, John (1991) An ethological approach to personality development. *American Psychologist* 46 (4). 333–341.
http://www.psychology.sunysb.edu/attachment/online/ainsworth_bowlby_1991.pdf. Viitattu: 22.2.2018.
- Autonen-Vaaranieniemi, Leena & Forsberg, Hannele (2015) Vuoroasuminen lapsuuden paikkakokemuksina kolmen tyyppitarinan valossa. *Yhteiskuntapolitiikka* 80(2015):5
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129940/yp1505_autonen-vaaranieniemi.pdf?sequence=1. Viitattu 5.3.2018.
- Beck – Gernsheim, Elisabeth & Beck, Ulrich (2002) Individualization. London – Thousand Oaks – Delhi. SAGE publications Inc. 92 – 106.
- Berg, Kristiina (2008) Äitiys kulttuurisina odotuksina. Väestöliitto. Helsinki: Väestön tutkimuslaitoksen julkaisusarja D48/2008, 61.
- Bowlby, John (1975) Attachment and loss. Volume II. Separation: anxiety and anger. London: Penguin Books, 79.
- Bowlby, John (1981) Attachment and loss. Volume III. Loss: sadness and depression. London: Penguin Books.
- Bowlby, John (1984) Attachment and loss. Volume I. Attachment. London: Penguin Books.

- Cullberg, Johan (1991) (1975/1980) Tasapainon järkkyyssä – Psykoanalyttinen ja sosiaalipsykiatrinen tutkielma. Keuruu: Kustannusyritys Otavan painolaitokset, 127.
- Fabricius, William (2003) Listening to children of divorce: New findings that diverge from Wallerstein, Lewis and Blakeslee. Minneapolis.
- Fagan, Patrick F & Churchill, Aaron (2012) The Effects of Divorce on Children. New Washington. Viitattu 22.3.2018.
<https://downloads.frc.org/EF/EF12A22.pdf>
- Fischer, Bruce (2007) Jälleenrakennus kun suhteesi päättyy. Jyväskylä: Kehityksen avaimet.
- Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 8 – 9.
- Gerris, Jan (1994) Perhearvot vanhempien silmin: Perhe-elämän ja lastenkasvatuksen arvoperustaiset mallit. Teoksessa Virkki, J (toim.) Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin. Juva: WSOY, 143–162.
- Gittins, D. 1993. The family in question. Changing households and familiar ideologies. 2. Painos. Houndmills: Macmillan, 2.
- Gry, Mette D. Haugen (2010) Children's perspectives on everyday experiences of shared residence: Time, emotions and agency dilemmas. Children & Society 24 (2), 112–122.
- Grönfors, Martti (1982) Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät. Helsinki: WSOY.
- Haapasaari, Osku & Korhonen, Elina (toim.) (2013) Mikä perhe? Perhe eri kulttuureissa. Väestötietosarja 26. Helsinki: Väestöliitto, 6.
- Hakovirta, Mia (2010) Lapsiköyhyys ja lapsen elatus vanhempien eron jälkeen. Yhteiskuntapolitiikka 75 (2010):3.
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101171/hakovirta.pdf?sequence>
[nce](#). Viitattu 1.3.2018.
- Hakovirta, Mia & Rantalaiho, Minna (2009) Perhepolitiikka ja jaettu vanhemmuus. Teoksessa (toim.) Kääriäinen, Aino, Hämäläinen, Juha & Pölkki, Pirjo.

Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Lastensuojelun keskusliitto/Neuvo projekti. Helsinki: Hakapaino, 38 – 39.

Hautamäki, Airi (2011) Lastenkasvatusmallit periytyvät. Yle.

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2011/05/11/lastenkasvatusmallit-periytyvat>

Viitattu 28.5.2018.

Hellsten, Tommy (2005) Avioerossa on kyse parisuhteesta, ei vanhemmuudesta.

Teoksessa (toim.) Lipponen, Päivi & Wesaniemi, Pirjo. Lapsi ja ero. Helsinki: Kirjapaja, 165.

Hirsijärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2004) Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi, 161.

Hokkanen, Tiina (2005) Äitinä ja isänä eron jälkeen. Yhteishuoltajavanhemmuus arjen kokemana. Jyväskylä: University Printing House.

Hughes, Robert (2005) The Effects of Divorce on Children. Urbana – Champaignissa: Illinoisin yliopisto.

Huttunen, Jouko (1997) Kasvattajana toimiminen. Teoksessa Hirsijärvi, Sirkka & Huttunen, Jouko. Johdatus kasvatustieteeseen. Juva: WSOY, 45–62.

Jallinoja, Riitta (2000) Perheen aika. Helsinki: Otava, 19- 151.

Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2012) Kategoriat, kulttuuri & moraali. Johdatus kategoria-analyysiin. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Arja, Suoninen, Eero & Wahlström, Jarl (2012) Miten tavoittaa auttamistyön ydintä? Teoksessa Jokinen, Arja, Suoninen, Eero ja Wahlström, Jarl (toim.) Auttamistyö keskusteluna. Tutkimuksia sosiaali- ja terapiatyön arjesta. Tampere: Vastapaino, 9 - 72.

Juhila, Kirsi (2012) Ongelmat, niiden selittäminen ja kategoriat. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi ja Suoninen, Eero (toim.) Kategoriat, kulttuuri & moraali. Johdatus kategoria-analyysiin. Tampere: Vastapaino, 131–173.

Juhila, Kirsi & Jokinen, Arja & Suoninen, Eero (2012) (b) Kategoria analyysin teesit. Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (toim.) Kategoriat,

kulttuuri & moraali. Johdatus kategoria-analyysiin. Tampere: Vastapaino, 45–87.

Karttunen, Risto (2010) Isän ja äidin välissä. Lapsen kuulemisen psykologinen kehys huolto- ja tapaamisriidoissa. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Karvanen, Juha 2013. Kustannustehokkuus kokeellisessa ja havainnoivassa tutkimuksessa. Tieteessä tapahtuu 3/2013. <file:///C:/temp/8014-Artikkelin%20teksti-20132-1-10-20130429.pdf>. Viitattu 28.5.2018.

Kontula, Osmo (2013) Yhdessä vai erikseen? Tutkimus suomalaisten parisuhteiden vahvuuksista, ristiriidoista ja erojen syistä. Väestöntutkimuslaitos – Katsauksia E 47/2013. http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/e890a690421529ec01ed22de0930cd0d/1530006437/application/pdf/2979010/Perhebarometri2013_web_1.pdf. Viitattu 27.1.2018.

Korhonen, Merja 2006. Aikuisten ylemmyydestä lasten huomioonottamiseen – näkökulmia kasvatuskulttuurin muutokseen. Joensuun yliopisto. Psykologian laitos. http://www.sosiaalitalo.fi/ep/tiedostot/Aikuisen_ylemmyydesta_lasten_huomioon_ottamiseen.pdf. Viitattu 1.3.2018.

Korkeila, Sirkka – Liisa (2017) Lapsen huolto ja tapaamisoikeus. Eduskunta. https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/lapsen-huolto-ja-tapaamisoikeus.aspx Viitattu 1.5.2018.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361.

Lehtimäki, Saima (2016) Mikä muuttuu vai muuttuko mikään? Tutkimus eron jälkeisistä vanhemmuuskokemuksista. Pro gradu-tutkimus Turun yliopisto Sosiaalitieteiden laitos. http://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/130575/gradu_sosiaality%F6_2016_Saima_Lehtim%E4ki.pdf?sequence=2 Viitattu 25.6.2018.

Luokkanen, Hanna (2015) Hyvä erovanhemmuus eron kokeneiden kuvaamana. Pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden

yksikkö. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/98331/GRADU-1451567140.pdf?sequence=1> Viitattu 1.6.2018.

- Maksimainen, Jaana (2010) Parisuhde ja ero. Sosiologinen analyysi terapeuttisesta ymmärryksestä. Sosiaalitieteiden julkaisuja. Helsinki: Yliopistopaino, 9.
- Metsämuuronen, Jari (2003) Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp, 162.
- Miettinen, Anneli & Rotkirch, Anna (2008) Milloin on lapsen aika? Lastenhankinnan toiveet ja esteet. Helsinki: Population Research Institute, 3.
- Millar, Jane & Warman, Andreas (1996) Family Obligations in Europe. London: Family Policy Studies Centre.
- Pietilä, Veikko (1976) Sisällön erittely. 2. korjattu painos. Helsinki: Gaudeamus.
- Pitkänen, Miia (2011) Vastuunpaikka! Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. Socca, 88.
http://www.socca.fi/files/1404/Vastuun_paikka!_Vanhempien_tukeminen_lapsen_huostaanotossa.pdf. Viitattu 26.6.2018.
- Puolimatka, Tapio (2010) Kasvatuksen mahdollisuudet ja rajat: minuuden rakentamisen filosofia. Helsinki: Suunta kirjat, 225.
- Rantala, Jaana (2009) Lapsen vuoroasuminen eron jälkeen.
<http://vintti.yle.fi/yle.fi/olotila.yle.fi/perhe/lasten-kasvatus/lastenpsykiatri-vastaa/lapsen-vuoroasuminen-eron-jalkeen.html>. Viitattu 22.3.2018.
- Saikkonen, Sampsa (2017) Huonoja periaatteita tutkijan tehtävään.
<https://etiikka.fi/tag/objektiivisuus/>. Viitattu 3.2.2018.
- Schwartz, Lisa (1985) Effects of Divorce on Children of Different Ages: A Descriptive Study. Pennsylvania State University, Ogontz Campus.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED261267.pdf>. Viitattu 29.5.2018.
- Smart, Carol (2003) Introduction: New Perspectives on Childhood and Divorce. Childhood 10 (2), 123–129. London: Childhood Copyright, 123–129.

- Sihvola, Seija (2006) Hoivan voima. Teoksessa Hermanson, E & Martsola, R (toim.) 2006. Aikuinen vanhemmuus. Katoavan kasvatuksen jäljillä. Jyväskylä: Kirjapaja, 103–115.
- Sihvonen, Ella (2016) Huoli kadonneesta vanhemmuudesta 2000-luvun suomalaisessa yhteiskunnassa: lasten kasvatusta ja vastuullinen vanhemmuus. Kasvatus & Aika, 10(1). http://www.kasvatus-ja-aika.fi/dokumentit/a5_sihvonen_1403160953.pdf. Viitattu 29.5.2018.
- Sullivan, Mark (2013) Coparenting: A lifelong partnership. ProQuest. Saatavissa: <http://search.proquest.com/aineistot.lamk.fi/docview/1413733950/fulltext?source=fedsrch&accountid=11365>. Viitattu 27.6.2018.
- Suomen perustuslaki 731/ 1999
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Siviilisäädyn muutokset [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-6413. 2016. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/ssaaty/2016/ssaaty_2016_2017-04-20_tie_001.fi.html. Viitattu 28.6.2018.
- Tamminen, Tuula (2005) Olipa kerran lapsuus. Juva: WS Bookwell, 74 – 76.
- Tuomala, Riikka (2014) Avioeron vaiheet käytännössä. Lakivälitys. <https://www.lakivalitys.fi/ajankohtaista/nayta/24/avioeron-vaiheet-kytnss> Viitattu 9.3.2018.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2004) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1.–3. painos. Helsinki: Tammi, 95 – 116.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi, 91 - 115.
- Tuomi, Marian (2008) Parisuhde päättyy – isyys jatkuu. Miesten kokemukset suhteista lasten äiteihin sekä isyydestä eron jälkeen. Lisensiaatintutkimus. Turun yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. <http://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=3346a744-033f-4a57-bd74-7329f1e732a3>. Viitattu 8.3.2018.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Eettinen ennakoarviointi ihmistieteissä. Ihmistieteisiin luettavien tutkimusalojen eettiset periaatteet.

<http://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakkoarviointi-ihmistieteissa> Viitattu 1.7.2018.

Unrau Yvonne & Seitä, John & Putney, Kristin (2008) Former foster youth remember multiple placement moves: A journey of loss and hope. *Children and Youth Services Review* 30, 1256–1266.

Valkonen, Leena (1995) Kuka on minun vanhempani? Perhehoitonoorten vanhempi-suhteet. *Stakes Tutkimuksia* 52. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 2 – 14.

Valkonen, Leena (2006) Millainen on hyvä äiti tai isä? Viides- ja kuudesluokkalaisten lasten vanhemmuuskäsitykset. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 55 – 100.

Valtonen, Markku (2014) Erotilanteen psykologiaa. Miessakit ry.
https://www.miessakit.fi/easydata/customers/miessakit/files/Liitetiedostot/EROTILANTEEN_PSYKOLOGIAA.pdf. Viitattu 25.5.2018.

Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 1999. Vanhemmuuden roolikartta.
<http://www.vslk.fi/index.php?id=19>. Viitattu 3.7.2018.

Värri, Veli-Matti (2000) Hyvä kasvatusta – kasvatusta hyvään. 3. korjattu painos. Alkuperäinen 1997. Tampere: Tampere University Press, 107 - 109.

Öngider, Nilgün (2013) Boşanmanın Çocuk Üzerindeki Etkileri. Effects of Divorce on Children. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar- Current Approaches in Psychiatry* 2013; 5(2):140-161.

LIITTEET

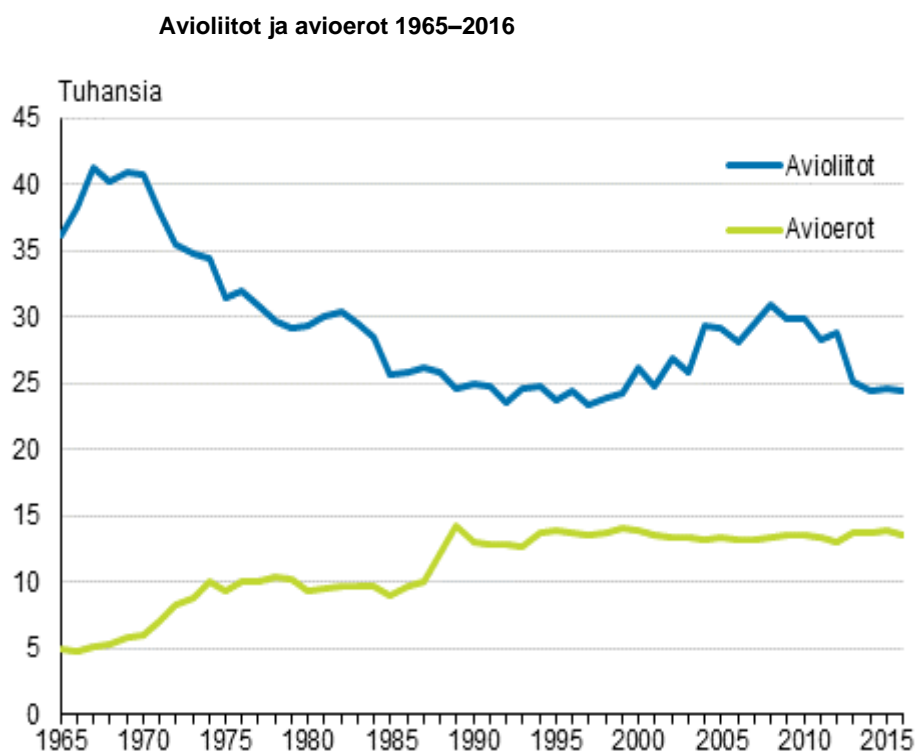
Liite 1.

Aineisto

Erovanhemmuuskirjoitukset 2011–2012 [elektroninen aineisto]. FSD2739, versio 1.0 (2012-07-12). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Kansanrunousarkisto & Helsinki: Hyvä erovanhemmuus ry [tuottajat], 2012. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [jakaja], 2012.

Liite 2.

Lähde: Siviilisäädyn muutokset 2016. Tilastokeskus.